

LISTOPAD 1912.

VYCHOVATELSKÉ LISTY.

ČÍSLO 9.

PROF. FR. MYSLIVEC :

Škola přípravou pro život.

Velmi jest prospěšno od nejtělejšího mládí poučovati a zvykati člověka, aby při každém činu byl si vědom účelu a úkol svůj plnil s chutí a rád.

Krása a vznešenost má tu vlastnost, že k sobě vábí a nutí i nepřítel. Ukázání krásného a vznešeného cíle povznesse něžnou a útlou duši dítěte, že si jej uvědomí, zamiluje a s radostí k němu pospíchá. Vědomí, že snaha jeho bere se za něčím krásným a ušlechtilým povzbudí jej k přemáhání překážek a k vytrvalosti v díle započatém.

Tak-li blahodárně působí na člověka vědomí krásného cíle, pak jest povinností, aby vznešený cíl co nejvíce byl vytčen a pochopen u nejdůležitějšího působení, jímž jest výchova a vzdělání dítek ve škole.

Vyučování a vychovávání mládeže daří se nejlépe tam, kde učitel i žáci mají před očima vznešený cíl školy a s chutí snaží se k němu dospěti, kde s jedné strany žáci vidí a poznávají, že škola jest základem jejich blahobytu a štěstí, že jest jim dobrou přípravou pro život, a kde s druhé strany snaží se učitel dětem poskytnouti všeho, aby škola tím opravdu byla.

K tomu jest potřebí, aby o účelu tom dítky byly jednak poučeny a za druhé, aby vyučování mělo ráz praktický, z něhož by účel školy ještě lépe poznávaly. V ohledu tom třeba vyučování a výchovu tak zařídit, aby znenáhla, pokud jest to možno, zmizel rozdíl mezi školou a životem praktickým.

Učitel musí ve svých svěřencích viděti nastávající spoluobčany, kteří budou řídit obec a rozhodovati o záležitostech školy; nastávající rodiče, kteří budou své dítky do školy, po případě k němu samému posílati. Budou to činiti s takovou ochotou, s jakou radostí budou na školu vzpomínati; budou si školy vážit dle míry, v jaké je pro život připravila; budou učitele ceniti, dle snahy, s jakou se přičiňoval je něčemu naučiti.

K tomu je potřebí, aby učitel znal poměry všech vrstev lidu v místě působnosti.

Jest to studium obsáhlé, ale zajímavé, vždy nové a vděčné. Z něho pozná pěkné stránky lidu, raduje se z nich, snaží se v dětech je udržeti, po případě k lepší dokonalosti povznést.

Nahlédne do bolestných ran jak duševních, tak hmotných, přemýšlí, jak jim u dítek předejít, nebo vyléčiti a k lepším dobám vstříc vésti.

Naučí se lidu rozuměti, s ním cítiti, což jej povzbudí a dodá síly, aby s dvojnásobnou chutí věnoval se práci pro jeho dobro účelnou výchovou a vzděláním dítek jeho.

Zaměstnání obyvatelstva v jednotlivých ročních dobách na poli, na loukách, v lese, doma, v zahradě, ve stodole dodá mnoho látky a popudu k praktické výchově žáků pro život, jak v přírodopise, tak hlavně v počtech.

V našem století „rozpočtů“ počítá každý, kolik vydělá, nebo kolik by mohl vyzískati, málo však počítá, jak si má počínati, kolik smí vydati, aby za daných poměrů se svými příjmy vyšel.

Tu se zavděčí učitel nejen žákům, ale i rodičům, hlavně pak budoucím, zná-li poměry všech vrstev lidu a vybírá a upravuje tak úkoly, že soustavně činí téměř billance denního života.

Není třeba, aby řekl: dělník, řemeslník, obchodník, nebo rolník má denně x. K, nýbrž stačí říci:

Někdo má příjmů denně x. K; jak má zaříditi své vydání, aby vyšel?

Tu třeba zařaditi vydání na byt, otop světlo, stravu, šaty pro celou rodinu a pamatovati, aby pro zlé časy něco odložil.

Úkol podobný připraví se dle skutečného života a při vydání upozorní se, jaké vydání i ve stravování i šatstvu mohlo by býti přepychem a vésti ku zkáze.

Takových příkladů možno vybrati několik.

Z rolnického života zajímavý jsou počty, kolik na určitou plochu třeba výsevu obilí a kolik obilí s něho sklídí, při čemž počítá zrna a slámu zvlášť; vedle toho třeba vzít do rozpočtu výlohy na úpravu pole.

Příjem z hospodářství domácího jako od drůbeže a hovězího dobytka ponechán bývá v mnohých krajinách hospodyně, za to nastává jí povinnost obstarati domácnost.

Dobrý výpočet poučí děvče na nejvyšším stupni školní povinnosti, kolik slepic, hus, krav musí chovati, aby mohla bez obtíží úkol zastati.

Někdy zavdá příležitost k praktickým počtům nahodilá událost zevnější.

Stavba nového domu, stodoly, kolny, plotu, střechy jsou zajímavé zjevy na venkově.

Výpočty jednotlivých oddílů stavby, jako kopání základů, základy, cihla, písek, práce stolařské, tesařské, dodaly by vděčnou, zajímavou látku, zvláště když by se děti dověděly, kolik je potřebí na určitou plochu materiálu, a kolik stojí práce.

Takové početní úlohy nezhazovaly by děti do kouta, ale uschovaly by je jako knihu poučnou pro život. Vážnost školy a učitele rostla by tím více, čím více by žáci v dospělejším věku úlohy ty chápali a z nich poučení čerpali.

Mnohý hospodář byl by si ušetřil veliké nepříjemnosti, kdyby si byl mohl aspoň z daleka vypočítat náklad na stavbu potřebný. Byl by se lépe připravil, nebo nebyl by se do ní pouštěl.

S jakou radostí bude se zajímati o své děti, když uvidí, jak je škola připravuje pro život a dodává poučení, které je od mnohého zla uchrání.

Při počítání příjmů a výdajů lze vhodně žáky upozorniti na vzrůstající se přepych šatstva, na zbytečné převraty modní, na přílišné množství zábav a zhoubné utrácení peněz.

Zde nutno jednotlivě vytknouti skutečné chyby, aby je děti v čas poznaly a od nich se odvrátily.

Ohled na čest a dobré jméno bližního nedovoluje sice jmenovati osoby, stačí říci: „Kdo na šaty více vydá a zjedná látku drahou (zde se vyjmenují skutečné případy), žene se v bídu atd. Proti tomu poučí se o přiměřeném způsobu šatstva, který se rovněž dle poměrů specialisuje.

Stinnou stránkou menších hospodářů jest necit k domácím živočichům. Měli by jim věnovati největší pozornost za pomoc při práci za uhájení existence, ale tito chovají se mnohdy tvrdě a ve velmi četných případech necitelně.

Jak často viděti za kruté zimy uhřátého koně před hospodou státi, zatím co jeho hospodář v teplé světnici hostince zbytečně se zdržuje. Před tím koně hnal do uhřátí, aby si jízdu zkrátil a co nejspíše do hospody se dostal, zapomíná však, že i zvíře zimu cítí a že i jemu zima škodí.

Sám si škodí, když zvíře onemocní, anebo předčasně sestárlo a k práci se stalo neschopným, když musí za několik roků o nový potah se starati. Nepočítá, kolik peněz najednou vydá a co mohl ušetřiti, když byl zvíře opatroval.

Při té příležitosti třeba ostře vystoupiti proti zlovyku stavovati se před každou hospodou a vložiti na srdce, aby se zvířatům domácím dostalo potřebné píče, přiměřené teploty ve stájích a hlavně, nač se dosud málo dbá, čisté vody.

Na některých místech odkázána je drůbež na lůžovky a skot na smrduté kalužiny.

Je to vděčná a krásná úloha přírodopisu vštípení lásku k živočichům, zvláště těm, které s člověkem jsou ve styku a jemu dobrodiní skýtají, ale

ještě krásnější jeví se úloha tato, nabádají-li se dívky k lásce ke stromům a něžnosti k ozdobným květinám.

Dívky nechápu vždy důležitost obecních stromů při cestách, nebo na polích vysázených. Zámožnější si myslí: „Máme doma svých dosti!“ chudší říkají: „Nejsou naše, co nám po nich?“

Chudším se vysvětlí, že při množství stromů lze za nepatrný peníz najati si strom a to nejen na rok, nýbrž i na delší dobu a opatrovati jej jako svůj vlastní majetek. Tím jsou dívky chudší odváděny od krádeže a naučí se stromů vážiti. Bohatí se poučí, jak vedle dobrodiní chudším prokázaného požívají výhody, že se k nim nepohlíží se závistí a ovoce jim nikdo nekrade.

Doporučovalo by se, aby sázení stromků obecných nebo jejich ošetřování zúčasnili se za vedení učitele školní dívky.

Práce hrubší ať vykoná náděnník, ale to něžné a krásné, ať vykonají dívky.

V rozhovoru v přestávce může se otázati učitel chlapce, po případě děvčete, dle zaměstnání rodičů:

„Zda-li už pomáháš něco tatínkovi, mamince? Umiš ušiti vestu, kalhoty, střevíc, bot? Dovedla bys navařiti oběd, polívku, omáčku, zemáky, zelí kdyby maminka neměla kdy, nebo onemocněla? Jen velmi málo děvčat odpovídá na otázku tuto na měšťanské škole kladně. Podobně je to u chlapců.

Na vesnicích bývalo lépe. Tam nejednou za nemoce matčiny, po případě od jejího úmrtí vedlo dvanáctileté děvče celou domácnost a hospodářství.

Teď však i na venkově slyšíme od rodičů: „Naše děti nemají nic na starosti, neukládáme jim žádné práce, jen aby měli čas k učení.“ To je mylný náhled a krok zpět. Práce domácí nemá nikdy překážeti dětem v povinnostech školních, ale také školní povinnosti nesmějí překážeti dětem v povinnostech domácích a přípravných pracích pro život.

Zde jest potřebí souladu a vzájemné podpory. Kde toho není, tam brzy vypukne nemilý konflikt, z něhož škola sotva výtečně vyjde.

Nejkrásnější jest poměr, kde jeden druhého podporuje.

Nebylo-li dítě do čtrnácti let od nikoho k práci tělesné povzbuzeno a pokládalo-li ji za trest nebo ponížení, jak si ji má pojednou po vycházce školní zamilovati? Kdo však nemá záliby v práci, jest člověk nešťastný.

Proto velmi dobře činí učitel, když dívky řemeslníkovy, dělníkovy, rolníkovy vybízí, aby se zajímaly o práce svých rodičů, za ní se nestyděly a rády ji konaly.

Nemůžeme nazvati zdravým zjevem, když na prázdninách studující vysokých škol, aby otužili svaly, hrají kuželky, zatím co jejich rodičové marně hledají někoho, kdo by jim před bouří nebo deštěm pomohl skliditi obilí s pole.

Jsou to výsledky nerozumné výchovy a podceňování té tělesné práce, které mají děkovati za celá studia a budoucí existenci.

Taková přímá výzva k žákům, působí velmi blahodárně nejen v tomto případě, nýbrž i při vyučování. Nemine se účinkem, upozorní-li učitel žáka: „Františku, vy nemáte na dvoře vody, vyhledej někde starou mísu, udělej důleček v zemi a nalej do něho vody. Uvidíš, jak rády budou z něho slepice pít.“ „Mařenko, ve Vaší zahrádce dařily by se pěkné květiny, schovávej si peníze, já ti na jaře objednáím semena a nakreslím plán, jak máš zahrádku upravit. Potom bude radost okolo Vás jít.“

„Chlapci, tam je prázdné místo, na kterém by se dobře dařily ovocné stromy. Zanechejte po sobě památku. Ušetřte každý na jeden stromek. Vyžádáme si dovolení a na jaře je zasadíme. To bude krásný nový sad.“

Takovým způsobem připraví se pro budoucí život a vzbudí se v nich smysl a cit pro povinnost, součinnost a svornost.

Současně třeba dbáti, aby si zvykly na čistotu a pořádek.

Jakým si zvyklo dítě býti v mládí, takým zůstane v životě dalším. Proto má býti vedeno, aby vše co činí konalo řádně. Mnohdy dítě píše úkol tak nedbale, že sám otec se diví, že mu jej pan učitel přijal. V té věci nelze oči přimhouřiti, ale důsledně si počínati a to den co den.

Dítky nesmí se domnívati, že čistou knihu musí míti jen ten, kdo má ze školy půjčenou, on pak se svou může dělati co chce, protože jest jeho majetek. Nikoli.

Podobně třeba dbáti na čistotu šatů. Úkoly ať donášejí přesně a dochvilně. Kolik škody trpěl náš lid pro nepřesnost a nedochvilnost našich řemeslníků, obchodníků a jiných.

Poučuje-li současně učitel dítky laskavým způsobem, proč si mají zvykati, aby tak po celý život jednaly a poznají-li, že učitel se jim věnuje nikoli z libůstky, nýbrž z lásky k nim, pochopí důležitost a význam školy, kteráž se tím povznese na posvátné místo základu jejich štěstí a blaha. Autorita učitele ozdobí se upřímnou vděčností, úctou a láskou, že jej uznávají budou za svého učitele nejen po čas docházky školní, nýbrž učitele pro celý život.

Prof. Frant. Myslivec.

FR. JANOVSKÝ.

Z paedagogiky sv. Augustina.

(Pokračování.)

III.

Rodina vychovatelkou.

Církev jest velikým vychovávacím ústavem Kristovým pro lidstvo; svými viditelnými živými orgány pečuje o duchovní potřeby svěřených duší, učí lidi pravdám svaté víry, vede je k životu křesťansko-mravnímu; svatými svátostmi skýtá duchovně mrtvým lék života, milost posvěcující, jež člověka proměňuje, přetvořuje. Tomuto velikému vychovávacímu ústavu Kristovu stojí po boku jako pomocník ústav malý: rodina, křesťanská rodina. Důležitost tohoto druhého ústavu vysvětluje ze všeobecné zkušenosti národů. Síla světové říše římské se zlomila, říše ta padla a zmizela, právě že prostopášností mravů se zviklala a padla římská rodina. Největší hrdinové křesťanství vzešli obyčejně z bohobojných rodin.

* * *

Sv. Augustin usiluje především o svatost a čistotu křesťanského manželství, jakožto nezbytného základu řádného života rodinného. Založeno a požehnáno již v ráji od Boha Stvořitele na zachování a rozmnožení lidstva, bylo manželství od Krista povýšeno na svátost a takto upevněna manželská čistota. Tak píše ve slavném spise „O městě Božím“: „Podle požehnání božského jest vzrůst a množení lidstva a naplnění země darem manželství, jež Bůh před hříchem člověka od počátku byl ustanovil, stvořiv muže a ženu, jichžto pohlaví patrně v těle jest založeno. A k tomuto dílu božskému tudíž také požehnání samo připojeno bylo; neboť po slovech v Písmě svatém: Muže a ženu stvořil je, ihned se přikládá: I požehnal jim Bůh a řekl: Rosťtež a množte se a naplňte zemi a panujte nad ní. I. Mojž. 1, 27. — — — — —

Také Pán a Spasitel náš zřejmě se vyjádřil o sňatku manželském, jimžto obojí pohlaví vespolek se víže, když byl otázán, sluší-li z kterékoli příčiny propustiti ženu svou, poněvadž Mojžíš pro hrdost srdcí lidu israelského dovolil dávatí list zapuzení, v tato slova odpovídaje a řka: Což jste nečtli, že ten, jenž stvořil z počátku, muže a ženu učinil je a řekl: Protož opustí člověk otce i matku a připojí se k manželce své, i budou dva jedno tělo. A tak již nejsou dva, ale jedno tělo. Což tedy Bůh spojil, člověk nerozlučuj!“ Mat. 19.

Jisto tedy, že hned s prvopočátku tak stvoření byli muž a žena, jako posavad dvě osoby rozličného pohlaví spatřujeme a rozeznáváme; jedním-li však člověkem nazýváni bývají, stává se to buď pro jejich sloučenost, aneb z ohledu ženina původu, kterážto z boku mužova byla učiněna. A také i Apoštol pro tento první příklad předeslaný z ustanovení Božího vesměs

napomenutí dává, aby muži milovali ženy své. Efes. 5, 25. Kolos 3, 19. — O městě Božím. XIV. 22.

Na základě křesťanského manželství s velikými povinnostmi jeho čisté věrnosti, nerozlučitelné jednoty a svatého vychování dítek spočívá blaho rodiny, a že stát záleží z rodin, i blaho státu.

* * *

Rodina a stát! Cílem obou jest pokoj. Avšak stát usiluje o pokoj pozemský, hledá ho ve věcech a statcích tohoto světa, přičiňuje se o svornost občanů, že jim dává rozkazy a žádá poslušnosti, snaží se o svornost lidského smýšlení ve věcech potřebných k životu pozemskému; a tato snaha státu ve velkém jest snahou rodiny v malém. Je-li však rodina v pravdě křesťanská a otec věrným-li je křesťanem, nespokojí se s pokojem jenom pozemským, nýbrž usiluje o dosažení také pokoje věčného, nebeského, kterýmž navzájem zušlechťuje se pokoj pozemský, jakož vůbec z upřímného spojení s Bohem plyne hojnost požehnání i všem snahám a potřebám pozemským.

„Dům (rodina) těch lidí, kteří nejsou živi z víry, snaží se získati pokoje pozemského ze statků a pohodlí časného života. Naproti tomu dům lidí z víry žijících očekává věčného blaha pro budoucnost slíbeného, věci pak vezdejších a na čas trvajících jen jako v pohostinství užívá, nedaje se od nich polapiti, aniž odvrátiti s cesty, po níž k Bohu spěchá, nýbrž posiluje se jimi, aby polehčil sobě a nerozmnožoval zbytečně břemen těla porušitelného a obtěžujícího duši. A pročez obojí tento druh lidí a obojí ten dům společně užívá věci potřebných k smrtelnému tomuto životu; avšak jednomu každému z nich v užívání zvláštní jest úmysl a zcela od sebe rozdílný. Podobně též pozemské město (stát), nejsouc živo z víry, o pozemský pokoj usiluje, a v tom zakládá i svornost měšťanskou, aby u všech ve vůli jakási shoda se nalézala v příčině věci příslušejících k vezdejšímu životu. Město pak nebeské, anebo spíše částka jeho putující smrtelností touto a z víry žijící (církve), také z potřeby pokoje toho užívá, dokud nepomine smrtelnost ta, kteréž nelze přežiti bez takového pokoje. Z té příčiny také dokavad při tomto pozemském městě jako v zajetí čas putování svého tráví, majíc při sobě již zaslíbení vykoupení svého a také dar duchovní, (křest), jakožto drahý závdavek, neváhá poslušnost zachovávat i k zákonům města pozemského, jimiž se obstarávají věci příslušné k udržení smrtelného života, aby při společné smrtelnosti této u věcech k ní příslušejících zachovávala se svornost mezi obojím městem — — — — —

Toto tedy nebeské město, dokud na zemi pohostinu se nachází, ze všech národů měšťany k sobě přivolává a ve všech jazycích sbírá společníky putování svého neohlížejíc se na to, co při nich rozdílného jest v obyčejích, zákonech a ustanoveních, jež slouží buď k nabytí, buď k udržení pozemského pokoje; ničeho také v tom neměnic ani nerušíc, nýbrž spíše podržujíc a zachovávajíc, jinak-li na újmu není náboženství, které nás učí ctít Boha jediného a téhož nejvyššího a pravdivého; neboť ačkoliv tyto věci rozdílné jsou při rozličných národech, k jednomu přece a téměř cíli směřují, totiž k pěstování zemského pokoje.

Užívá tedy i město nebeské na vezdejší pouti své pokoje zemského, i také těch věcí, jež náležejí k živobytí zde smrtelnému a žádá rovněž svornost a jednomyslnost mezi lidmi, pokud nábožnost a víra připouští; s pokoje pozemského vždy zřetel obrací na onen nebeský, který tou měrou jest pravdivým pokojem, že jej jedině rozumný tvor může tak nazývat i a za takový považovati, záleží totiž z nejspřádanější a nejsvornější společnosti, požívající Boha bez přestání a sebe vespolek v Bohu — — — — —.“
O městě Božím. XIX. 17.

* * *

Dobře dělá otec, dobře dělá hospodář, ohlíží-li se po zachování pokoje ve svém domě na způsoby města pozemského, žádá-li pro svou osobu úcty, vážnosti se strany dítek a čeledi, právě jako ve státě žádá téhož světská vrchnost se strany poddaných. Křesťanský však otec, křesťanský hospodář ohlíží se zároveň na způsoby města nebeského, na hospodáře nebeského.

Spravedliví otcové naši tím způsobem šetřili domácího pokoje z ohledu pozemských statků, avšak pokud se Boha týkalo, od něhož věčných statků jest se nadíti, tu ovšem údům domu svého byli stejnou láskou radni a pomocni. — — — — —

Praví (křesťanští) hospodářové přidržují všecku čeleď, rovně jako své dítky, k službám Božím a k zalíbení se Bohu, žádajíce a toužíce, aby se dostali v dům nebeský . . . “ Tamtéž. 16.

Staraje se otec nejen o pozemské blaho své rodiny a pečuje o náboženský život její, jest jako knězem, jako biskupem svých drahých; plní, co přikazuje sv. Pavel svému milému učedníku Timotheovi, biskupu efešskému: „Osvědčuji před Bohem a Ježíšem Kristem, jenž souditi bude živé i mrtvé v příchodu svém a království svém: Každá slova, nabízej včas i nečas, tresci, pros, zehři ve vši trpělivosti a učení Bdi, ve všem pracuj!“
II. Tim. 4.

* * *

Po boku otcově, hospodářově stojí matka, hospodyně. Připomíná sv. Augustin matce křesťanské, jak jest povinna svému manželu poslušností, skromností a upřímností, již také ve věcech pozemských, zvláště pak ve věcech týkajících se věčně spásy; připomíná, jak oba otec i matka, mají si dáti záležeti na zdárném vychování svých dítek; na to skýtá křesťanství hojně pomoci, hojného přispění. Kdo své dítky jenom prostě po světsku miluje, nezasluhuje ještě zvláštní chvály; neboť i hadi, lvi a tygři milují svá mláďata! Křesťanští rodičové mají své dítky milovati láskou nebeskou mají v nich pěstovati nadpřirozený život milosti a ctnosti; mají se starati, aby křesťanská milost v dítkách jejich rostla, se zmáhala a bohumilé ovoce přinášela; nad dítkem hříšným měli by více truchliti než nad dítkem zemřelým.

Velice důtklivě připomíná sv. Augustin slova Páně: „Požehnání otcovo utvrzuje domy synů, zlořečení pak matčino z kořene vyvrací základy“. Sir. 3, 11. Mohl bych dokladem uvésti událost, kteráž úžasem naplnila celé město Hippo, kde náš světec byl biskupem. Jedna totiž žena v Kappadocii (v Malé

Asii) tak se dala zlostí přemoci, že své dívky proklela, a kletba ta hned se splnila: dívky od té chvíle se třásly na celém těle a bloudily nešťastně světem. Jeden ze synů těch a dcera přišli konečně z vnuknutí Božího až do města Hippo, kdež v biskupském chrámě Augustinově u oltáře a ostatků sv. Štěpána kletby matčiny a nemoci své zproštěny, a to k veliké radosti jak biskupa, tak všeho lidu ve chrámě shromážděného, jenž velepozorně naslouchal kázání světcové o čtvrtém přikázání Božím.

Nevaroval však sv. Augustin toliko od proklínání dítek, nýbrž poukazoval též, jak mají rodiče, zvláště matky, dítkám svým žehnatí, jak je mají denně u vroucích modlitbách lásce Otce nebeského, lásce božského Přitele dítek doporučeti. Tu mohl opět ze zkušenosti mluvit, ze zkušenosti své předobré matky svaté Moniky.

* * *

Ve svých „Vyznáních“ ve hlavě IX. vystavil sv. Augustin své matce Monice nehynoucí pomník. Narodila se roku 332 v městě Tagaste z rodičů křesfanských, a již v dětinství jejím bylo na ni viděti hojnou zásobu duchovních pokladů a darů, kterými od Boha byla nadána a které zbožným a moudrým vychováním blahodárně se vyvíjely; vládlaf v rodině té křesfanská kázeň.

V rodině byla stará věrná služka, která byla již otce sv. Moniky odchovala a která proto, jakož i pro stáří a výborné mravy své požívala v celém domě veliké vážnosti; nyní měla na starosti milé dcerušky svých pánů, tedy i Moniku. Zbožná ta stařena pečovala o své svěřenky velmi svědomitě. Sv. Augustin o ní zaznamenal že nedovolila Monice a sestrám jejím mimo čas, kdež u stolu rodičů střídě byly pojedly a žízeň zahnal, ani vody pít, aby se u nich neusadila zlá navyklost; říkávala jim velmi rozumně: „Nyní pijete vodu, nemajíce vína v moci své; avšak až se provdáte za muže a dá se vám správa zásobáren a sklepů, voda se vám znechutí, ale navyklost k pití (a to potom vína) potrvá.“ Taktó ctnostně a střídě vychovány vynikaly dívky jak poslušností a bázní Boží, tak i poddaností k rodičům. Po křtu svatém, jenž tenkrát po způsobě afrického udělován dítkám, teprv až byly ve víře náležitě vycvičeny, nesla se svatá duše Moničina ještě vroucnější láskou k Bohu.

Když Monika věkem dospěla, provdali ji rodiče za Patricia, jenž pocházel z rodu římského, mohl se honositi slavnými předky, ale neoplýval statky pozemskými zastával v Tagaste úřad decuriona, t. j. byl údem městské rady, a mimo svůj dům měl něco polí, vinohradů a obecných zahrad; byl však pohanem.

Jako manželce Patriciově skýtala se sv. Monice přehojná příležitost, v mnohých a trpkých zkouškách osvědčovati poslušnost a láskyplnou pečlivost, jakéž byla nabyta již v domě otcovském. Bylatě paní rozumu bystrého, myslí vždy přímé a veselé, vždy tichouká a trpělivá. V útrokách srdce citlivého již od mládí a po všecek další čas chovala perlu království Božího, živou a vytrvalou víru a nejvroucnější lásku ke Kristu, jehožto milostí, jako rosou nebeskou, vždy byla občerstvována a posilována ve svém vyšším směru a vzletu nebeském. Tím však není řečeno, že by snad s jakousi nevolí neb nelibostí byla se vzdalovala povinností a prací života domácího, že by snad

raději na modlitbách a v klidném rozjímání byla hledala blaženého kochání se v Bohu; nikoliv; nýbrž vyznati jest, že byla ženou, jakouž Písmo svaté s pochvalou velebí, řkouc: „Ženu statečnou kdo nalezne? Z daleka a z posledních končin jest cena její. Důvěřuje se v ni, srdce muže jejího, odplatí jemu dobrým a ne zlým po všechny dny života jejího. Přepásala bedra svá silou svou a posilnila ramene svého (tak snažně a ochotně se majíc k dílu). Okusila a viděla, že dobré jest zaměstnání její. V noci vstala a dala kořist domácím svým a pokrmy děvkám svým (t. j. záhy vstává a rozdává domácím jídlo a dílo). Patřila na stezky domu svého (na chování čeledi své hleděla) a chleba zahálčivě nejedla. Ústa svá otevřela k moudrosti, a zákon milostivosti jest na — jazyku jejím. Síla a krása jest oděv její. Ruku svou otevřela nuzným a dlaně své vztáhla k chudému. Povstali synové její a za nejblaho-slavenější ji vyhlašovali, i muž její, a chválil ji.“ Přísl. 31.

Manželu svému Patriciovi byla věrně oddána, sloužila mu jako pánu svému, ve všech slušných věcech jsouc ho poslušna. Často se však přihodilo, že co Monika podle nejlepšího svého přesvědčení v domácnosti ustanovila, Patricius v prchlivosti své haněl a opak toho rozkazoval. V takovém případě rozumná choť neodporovala, nýbrž až se manžel vybouřil a prchlivosti své želel, vyložila mu klidně a rozšafně důvody své!

Také jiné chyby a hříchy manželovy trpělivě snášela, ukrývajíc zármutek svůj v tichou soukromost a zbožnou modlitbu, a uvádějíc v srdci svém na omluvu jeho, kterak že může chyb a těch hříchů býti prost, kdyžtě zůstává pohanem, kdyžtě nectí Krista, kdyžtě nemá účastenství a podílu v jeho milosti. Tu již nevzpomínala příkoří a křivd vytrpěných, nýbrž vroucně Boha prosila, aby se nad manželem jejím smíloval a štěstí sv. křtu mu dopřál. Všaktě také sama často mluvila s manželem o božském Spasiteli a svým příkladným životem pro věru jej získávala. Dočkala se konečně té radosti asi rok před smrtí Patriciovu; tehdaž totiž přijal sv. křest. Dosavadní slzy lítosti vystřídány u sv. Moniky slzami radosti a nejvroucnějších diků, jež vzdávala Bohu nejmilostivějšímu.

I ve svém chování a jednání mimo dům, osvědčovala se Monika na výsost mírumilovnou, vystříhajíc se všeho, co by mohlo zavdati příčinu k různicím. Ano Bůh jí propůjčil dar, řečí smířlivou uklidňovati a smířovati lidi rozhněvané a sobě protivné, tak že se jí často s největším prospěchem podařilo ke smíru přivésti osoby po léta rozhněvané a rozvaděné. I v důvěrném obcování vždy se řídila opatrností, jakouž jedinou lze mezi lidmi zachovati obcování milé a trvalé. Když přítelkyně její v nezřízeném sočení jí jedna na druhou žalovaly, jedna o druhé hanlivě mluvily, Monika nikdy nepověděla, co byla proti nim slyšela, nýbrž jen o tom mluvila, co mohlo přispěti k jejich smíření.

Zmiňuje se o tom svatý její syn těmito slovy: „Nevelkým by se mi to zdálo dobrodiním, kdybych k svému zármutku nebyl poznal, jakou to strašlivou hříšnou nákazou valná část lidí donáší řeči rozhněvaných lidí k rozhněvaným protivníkům, a nad to i přidává více, než se bylo řeklo, kdežto pravému člověku alespoň se sluší, nepodněcovati nepřátelství lidí, kdyžtě již nechtěl by se vynasnažiti, aby je uklidnil řečmi smířlivými, jakž to činivala máti má, kterou jsi Ty, Bože, vyučoval, jsa jejím učitelem ve škole srdce“.

Tak se stalo, že sv. Monika všeobecně požívala vážnosti, takže mnohé ženy v rozličných okolnostech života vyhledávaly u ní rady a pomoci. Z celého jednání jejího vysvítá pravá křesťanská moudrost, vesměs praktická. Mnohé paní, jejichž mužové byli mnohem mírnější než Patricius, stěžovali si Monice v důvěrné rozmluvě na manžely své, tupíce jejich živobytí, ukazující i pruhu na zohyžděné tváři své, jež jim způsobila prchlivost manželů. Monika však jim nepřisvědčovala, nýbrž domlouvala jim a radila jim jako dobrá matka drahým dcerám.

Chudině byla sv. Monika štedrou dobrodějkou, často i dlužníkům dluhy odpouštěla, jakož i na příkoří učiněná zapomínala, ubližovatelům láskou splácela. Kněží velice ctíla, byla k nim velice úslužná. Svatých služeb Božích na výsost si vážila; denně dvakrát, ráno i večer, chrám Páně navštěvovala; ráda slyšela Boha v kázáních, a Bůh zase rád ji slyšel v modlitbách. — Žádného dne neopominula položití na oltář darů obětních. Málokdo se tak zbožně modlíval na hřbitově, jako sv. Monika.

*

Jakou láskou Inula sv. Monika k svým drahým dítkám! Sv. Augustin zvláště zmiňuje ve svých „Vyznáních“, že předobrá matka jeho sama kojila své drahé dítky, neohlížejíc se na tehdejší „módu“, dle níž vznešenější paní odnímalý svým dítkám tuto službu mateřskou, svěřující je v této příčině osobám najatým. Pečlivě hleděla si sv. Monika zdárného tělesného vývoje svých miláčků; proto velice byla sklíčena, když přes všecku pečlivost a opatrnost její zlá nemoc přivedla hošíčka Augustina na kraj hrobu. Bolestně to nesla svatá matka, že podle tehdejšího obyčeje církve africké malým dítkám křest se ještě neuděloval, leč v nebezpečení smrti; musily tedy alespoň dle vroucího přání jejího b'iti záhy přijaty mezi katechumeny, což se dalo sv. obřady, aby pak mohly slyšeti slovo Boží, přijímati přiměřené vyučování, žehnání sv. křížem, podělování svěcenou solí na znamení, že sv. víra má duši jejich nadchnouti a siliti. Takto měly se dítky připravit k příštímú obcování svému v církvi svaté, a toho si na výsost a především žádala zbožná mysl Moničina, aby dítky její, kteréž pod srdcem nosila, byly přijaty do království Božího, v němžto sama měla své největší štěstí a sv. spokojenost. Nejsladší jméno Ježíš bylo první, jež dítky z úst své dobré matky slyšely; vedla a napomínala je s nejpřímnější láskou a vzorným svým příkladem, doprovázela je ustavičně zbožnými modlitbami.

Když se ukazovaly Augustinovy vzácné vlohy a schopnosti, těšila se tomu dobrá matka, avšak s jakousi bázni a úzkostí, jako by předvídal, že duševní ono nadání stane se synovi příležitostí mnohého duševního poblouzení. Kolikráte v soukromí mateřsky domlouvala svému miláčkoví, a poznavši brzy, že slova její nenalézají ohlasu v srdci synově, provázela starostlivost svou hořkým pláčem a vroucími modlitbami. Také potrestati dovedla syna svého, vyloučivši ho na čas z domu.

Chtěje ujíti výtkám matčiným, opustil Augustin tajně vlast, prchl do Říma, z Říma do Milánu; avšak až i tam vybrala se za ním matka, neustávajíc dobývati srdce jeho, až konečně slavně zvítězila v den křtu synova, dne 24. dubna 387.

Kdo vylíčí radost sv. Moniky! Jak vítězně vracela se pak, s Augustinem a družinou jeho do Afriky! Avšak v římském přístavním městě Ostří skonala. Poslední dny života jejího líčí nám sv. Augustin ve svých „Vyznáních“ s převelikou vroucností a zaníceností:

„Stalo se, že já a matka má samotni stáli jsme položeni v okně, odkud bylo viděti do zahrady uvnitř domu, v němž jsme bydleli. I rozmlouvali jsme samotni velmi, a minulosti nepamětlivi, ale k tomu, co před námi jest, hledíce, spolu jsme zkoumali o poznané pravdě a o tom, jaký jest věčný život svatých a blaženost jejich, jakéž ani oko nevidalo, ani ucho neslychalo, ani srdce lidské kdy pocítilo. A s touhou otvírali jsme ústa srdce svého nebeským proudům pramene života, abychom jim dle schopnosti své ovlaženi, nějakým způsobem mohli mysleti věc tak velikou.

O tom jsme rozmlouvali, a matka pravila takto: „Co se mne týče, nic mne více nepoutá k tomuto životu. Co bych zde ještě činila a proč zde ještě jsem, nevím; neboť se mi již naplnila naděje tohoto života. Jedno bylo, proč jsem si přávala prodlíti v tomto životě, abych tě viděla křesťanem katolickým, prve než umru. Hojněji mi toho udělil Bůh můj, že tě vidím sluhou Božím, kterýž odvrhl od sebe všecku rozkoš pozemskou. Co bych zde ještě činila?“

Co jsem jí na to odpověděl, již se nepamatuji. Ona zatím asi v pěti dnech, aneb o málo později, podlehla nemoci. Jednoho dne v nemoci své padla do mdloby, byla bez vědomí. My jsme se sběhli, a ona brzy zase přišla k sobě a pohlížela na okolostojící, na mne a tázajíc: „Kde jsem byla?“ Pak hledíc na nás zármutkem poražené pravila: „Pochovejte zde matku svou!“ Já jsem mlčel, zadržuje pláč; avšak bratr můj pravil, že by si přál, aby neumřela v cizině, ale ve vlasti, což jest šťastnější. Uslyševši to, zarmoutila se, smutně naň popatřila, jako by jej kárajíc, že tak smýšlí, a na mne pohleděvši pravila: „Viz, co praví“. Po té řekla nám oběma: „Pochovejte kdekoliv tělo toto, nic vás starost o ně nezarmucuj; jedině za to vás prosím, abyste na mne pamatovali u oltáře Hospodinova, kdekoliv budete“. Když tuto žádost vypravila slovy, jak mohla, umlkla; nemoc se zhoršila a bylo jí těžko. — —

Devátý den své nemoci duše tato zbožná a bohulibá zbavena jest těla svého, v padesátém šestém roce věku svého a v roce třicátém třetím věku mého.

Zatlačil jsem jí oči a do srdce mého shromáždil se zármutek nevýslovný a přetékal v slzách; ale oči násilím ducha nazpět tlačily proudy své do prsou, až slzy uschly; ale mně bylo při tom smutku velmi těžko. Když matka byla posledně vydechla, chlapec Adeodat žalostí vykřikl, avšak zdržován od nás utišil se. Týmž způsobem i ve mne něco chlapeckého v pláč vypuklo hlasem synovského srdce, ale zadrženo pak to utišilo se. Mělif jsme za to, že se nesluší konati pohřeb tento s pláčem a žalostným naříkáním; neboť tím způsobem se oplakávají obyčejně, kdo nešťastně umírají, aneb kdo dle domnění (pohanů) úmrtím na celo bytí přestávají. Ona ale neumřela ani nešťastně, ani k úplnému zahynutí; toho svědectvím jest nám i vzor mravů jejích, i víra upřímná, i bezpeční důvodové jiní. — — — — —

A co byla jiného má vnitřní těžká bolest, než rána nová, povstala z náhlého přetržení uvyklosti mně nade všecko sladké a milé, žítí s matkou pospolu? Rád jsem byl sice jejímu svědectví, že v této své nemoci, posluhování mému jsouc povděčna, nazvala mne synem zbožným a s velikým lásky pohnutím si rozpomínala, že z úst mých nikdy neslyšela vyjítí slovo tvrdé neb hanlivé proti ní. Avšak, Bože můj, jež jsi nás učinil, co jest toto, co jest na celé té uctivosti, kterou jsem já jí prokázal, jen přirovnání hodno ke službám, které ona konala mně! Že jsem byl tedy zbaven její pomocné útěchy, krvácela duše má a takřka přetržen byl život, jenž jedním byl učiněn ze života mého a jejího.

Když jsme tedy zadrželi Adeodata od pláče, Evodius vzal žaltář a zapěl žalm, a celý dům jsme mu odpovídal: Milosrdenství Tvé a soud Tvůj zpívati budu Tobě, Hospodine. (Žalm 100). Slyšíce ale, co se děje, sešli se bratři mnozí a mnoho nábožných žen. — — — — —

A až, když vynášeli tělo, šel jsem spolu a vrátil jsem se beze slz. — Nezaplakal jsem ani při těch modlitbách, které jsem vysílal k Tobě, když se sloužila za ni obětí vykoupení našeho, ani při ostatních modlitbách, které se zde vykonávají, kdy již vedle hrobu složeno bylo tělo; ale po celý pak den v skrytosti želel jsem s žalostí těžkou a s myslí sklíčenou modlil jsem se k Tobě, pokud mi bylo lze, abys uzdravil bolest mou. Neučinil jsi tak; myslím, že proto, abys vtiskl v paměť mou, třebaš jen jedním tímto důvodem, jak tuhé jest pouto všeliké navyklosti i nyní při duchu mém, který přece již se sytil neklamným slovem Tvým.

Napadlo mi také, abych šel do lázní. A viz, i to vyznávám milosrdenství Tvému, Otče sirotků, že po koupeli byl jsem, jako před ní; nevytopila ze srdce mého hořkosti zármutku. Konečně jsem usnul. Probudím se, a vidím, kterak bolest má z nemalé části jest zhojena; i vzpomněl jsem zpěvu Tvého Ambrože:

„Bože, Tvůrce všehomíra,
Tebe chválí naše víra,
Ty den zdobíš světlem jasným
a noc spánkem sladíš spasným,
jenž dá mdlému zotavení,
sílu k práci každodenní,
úlevu dá smutné duši,
chudé bídě slzy suší“.

A od té chvíle jsem si počal poznenáhla na paměť uváděti, jako dříve, služebnici Tvoji a zbožné s ní obcování v Tobě, jež bylo svaté, přívětivé a mravné, kteréhož já nyní byl zbaven; a rád plakával jsem před tváří Tvoje nad ní a pro ni, nad sebou i pro sebe. I dal jsem vůli slzám zadržným, aby tekly, pokud by chtěly, srdci svému je podstélaje; a spočinul jsem v nich; bylyť v ložnici mé uši Tvé, ne uši člověka nějakého, jenž by snad pohrdavě vykládal pláč můj. Nyní ale, Hospodine, vyznávám Ti to v písmě. Čti to, kdokoliv chce, a vykládej, jakkoli chce; a jest-li za hřích mi položíš, že jsem já kratičkou dobu oplakával matku, očím mým již mrtvou, matku,

jež mnoho let plakala, abych obživnul očím Tvým, ten nehaň mne; ale spíše, má-li mocnou lásku, sám plač za hříchy mé k Tobě, jenž jsi Otec všech bratří Krista Tvého.

Nyní ale, když srdce již zhojeno jest z oné bolesti, při které by se kárati mohlo pohnutí tělesné, Tobě, Bože můj, vylévám za služebnici Tvou jiného druhu slzy, které tekou z ducha pohnutého rozjímáním o nebezpečnosti každého člověka, jenž v Adamu umírá. Ačkoliv ona, v Kristu Tvém oživená, i pokud ještě nebyla těla zbavena, takový vedla život, že chváleno jméno Tvé ve víře i mravech jejich, přece neosmělím se vysloviti, že by od toho času, kdy's ji znova zrodil skrze křest svatý, ani jediné slovo nebylo vyšlo z úst jejich proti přikázání Tvému. A pověděla nám Pravda, Syn Tvůj: Řekne-li kdo bratru svému blázne, vinen bude pekelného ohně. (Mat. 5, 22). A proto běda i chvalitebnému životu lidskému, kdybys soudil, nedada místa milosrdenství svému. Poněvadž však nevyhledáváš s přísností provinění našich, s důvěrou doufáme nějakého u Tebe příbytku. Kdo ale vypočítává Tobě své opravdové zásluhy, co Ti vypočítává, leč dary Tvé? — Ó by se poznali lidé, čím jsou sami sebou, a kdo honosí se, nech ať v Pánu se honosí! II. Kor. 10, 17.

Já tedy, chválo má a živote můj, Bože srdce mého, pomijeje poněkud skutky její dobré, za které Tobě díky vzdávám radostné, nyní modlím se k Tobě za hříchy matky své. Vyslyš mne pro Spásu neduhů našich, která visela na dřevě a sedíc na pravici Tvé, u Tebe se přimlouvá za nás. Víím, že konala skutky milosrdenství a že ze srdce odpouštěla viny svým vinníkům; odpustíš jí tedy i Ty viny její, jestli se čím provinila za tolik let od obmytí vodou spasitelnou. — Odpusť, Hospodine, odpusť, a nevcházej v soud se služebnicí svou! Převyšuj milosrdenství Tvé nad soud, poněvadž pravdivá jsou slova Tvá a přislíbil jsi milosrdenství milosrdným. Však i toto Ty's jim udělil, jenž se slitováváš, nad kým se slituješ, a milosrdenství prokážeš, komu jsi milosrdný. Řím. 9, 15.

A věřím, že's již učinil, zač prosím Tebe, ale obět dobrovolnou úst mých dobrolibeznou učin sobě, Hospodine! Neboť když se blížil den jejího vyproštění, nešlo myšlení její na to, aby její tělo bylo pochováno s velikou nádherou, ani aby bylo namazáno vonnými mastmi, ani nežádala sobě náhrobku vzácného, ani netoužila po hrobě v otčině, nýbrž jen toho si přála, abychom pamatovali na ni u oltáře Tvého, kterémuž sloužila, ani jediného dne nepominouc. Věděla, že se zde přináší obět svatá, kterou byl zmařen úpis, jenž proti nám svědčil. (Kol. 2, 14). — — — K tomuto tajemství našeho vykoupení připoutala služebnice Tvá duši svou poutem víry. Nikdo jí neodtrhuj od obrány Tvé.

Odpočivejž tedy v pokoji s mužem svým, před nímž a po němž nikomu nebyla provdána, jemuž sloužila, ovoce přinášejíc Tobě v trpělivosti, aby i jej získala Tobě. A vnukni to, Pane Bože můj, vnukni to sluhům svým, bratřím mým, synům svým, pánům mým, jimžto sloužím srdcem i jazykem i písmem, aby kdokoli budou toto čísti, u oltáře Tvého pamatovali na Moniku, služebnici Tvou, i na Patricia, jejího druhdy manžela, skrze jejichž tělo přivedl jsi mne v tento život. Nechaf s myslí zbožnou vzpomenu na ně, kteří byli v pomíjejícím tomto životě mými rodiči, kteří i bratřimi jsou mými z Tebe

Otce v církvi katolické matce, i spoluměšťany mými v nebeském Jerusalemě, po němžto vzdychají vyhnání národové Tvoji od vyhnání až k navrácení — aby, oč ona prosila mne naposledy, toho hojněji se dostalo jí v modlitbách mnohých čtoucích tato vyznání, než v modlitbách mne samojedineho“.

Zdrželi jsme se déle u sv. Moniky, avšak vidno ze života jejího, vidno ze slov syna jejího, jaký význačný vliv má matka na své dítě, s nímž svou mateřskou službou, počínajíc hned od jeho početí, a svou mateřskou láskou tak úzce, tak něžně jest spojena. Jakých dětí, jaké příští generace lze se nadíti, od žen emancipovaných, od lidí holdujícím volné lásce, volnému manželství, volné myšlence, volné, na Bohu nezávislé ethice? (Dokončení).

FR. KNĚŽEK.

Pokus o způsob, kterak učití o Moravě podle přírodních celků na základě biologickém.

(Pokračování).

b) Slezení Radhoště.

Disposice: 1. Cesta na Radhošť. — 2. Rozhled s Radhoště. — 3. Povrch Radhoště, salašnictví, Pústevně. — 4. Bezkydy. — Části Karpat, jejich poloha a rozloha. — 6. Shrnutí.

Dnes vystoupíme na Radhošť a rozhlédneme se s něho. Která řeka stéká s Radhoště k nám? (Lubina). Ukažte, kde se vypíná Radhošť? Vyhledejte Radhošť na mapě! Určete jeho polohu! Naznačte cestu, kterou bychom se dostali na Radhošť! (Okresní silnici podél Lubiny do Drholce, Vlčovic a Frenštátu). — Jak daleko jest do Frenštátu? Kolik hodin potřebujeme, abychom tam dorazili? Kterým směrem vede cesta do Frenštátu?

Naznač, kterou cestu bys ty radil do Frenštátu? (Dráhou do Štramberka, tam přestoupíme do Veřovic a ve Veřovicích do Frenštátu). Kterým směrem vede dráha do Štramberka? — Veřovic? Kterým směrem jede se z Veřovic do Frenštátu?

Ve Frenštátě vystoupíme a dáme se chutě do hor. Kráčíme podél Lomné. Za 1 hod. 30 min. jsme na úpatí hory Mjaší. Zastavíme se u sloupu a na něm na tabuli čteme: „Cesta na Radhošť, 1 hod, 30 min.“ Odpočineme si trochu a posilnivše se jídlem, které schované ve vaku na hřbetě neseme, stoupáme na horu po širokém chodníku lesem. — Vidíme tu buky, výše jedle a smrky. Mezi nimi samé křovinky malin a velkých, sladkých, červených jahod bez počtu. Jaká vůně z trávy nám zavání! Cesta místy mírně stoupá, kráčíme pohodlně. Avšak místy je příkřejší; musíme řádně stoupati. Po oklikách (serpenčinách) staneme za 1 hod. u studánky, v níž jest čistá, čerstvá voda. Posadíme se na lavičku, občerstvujeme se a rozhlížíme se kolem. Pozorujeme, že už tu nejsou tak vysoké stromy a tak veliké kmeny jako na úpatí. Jsou nižší, téměř u země již rozvětvené, sražené, polámané haluze s nich visí, tu a tam leží stromy přes sebe větrem a bouří vyvrácené. Je viděti na nich, že trpí zimou, sněhem a bouřemi. — Opakování.

Ještě malou půl hodinu a stojíme na temenu Radhoště. Tu již není les, temeno Radhoště je holé. Roste na něm haferník (borůvčí), plicník, brusinky a hladká tvrdá tráva, na níž se jde jako na ledě. Natrháme si kytičku, dáme za klobouk, jdeme mimo kamenný kříž a staneme u krásně vystavěné bílé kapličky ve výši 1130 m.

Na kapličce čteme, že byla stavěna r. 1896 ke cti sv. Cyrilla a Methoda. Kaple jest otevřena. Vejdeme dovnitř. Vidíme tam krásný oltář s obrazem „Valašská Madonna“ od českého malíře Ad. Liebschera. Od kaple několik kroků níže stojí hostinec „Útulna“, kde může pojísti, pít a přenocovati mnoho lidí. Tam se posilnime, občerstvíme a pak se rozhlédneme od kapličky. — Opakování.

S Radhoště je rozkošný a daleký rozhled na široširou krajinu, nejkrásnější na vší Moravě. Tím jsme odměněni za namáhavou cestu. Na samém úpatí vidíme s jedné strany Rožnov, s druhé Frenštát. (Poloha!)

Za součinnosti žáků vyhledáme: na sever dále: Hukvaldy, Brušperk, Mor. Ostravu, k Ratiboři Pruské Slezsko, na severovýchod Místek a Frýdek, k západu spatříme Valaš. Meziříčí a města až k Přerovu, Olomouc, dále až k Litovli a Mohelnici. Na severozápad vidíme Nový Jičín, Starojický hrad, fulnecký zámek a za jasného počasí můžeme spatřiti Praděd. — Opakování.

Rozhlédneme se, které kopce a hory vidíme kolem. — Pod Frenštátem k Příboru spatříme Červený kámen, Tichavskou hůrku a Kazničov. Na východě podlouhlý Ondřejník (965 m), Lysou horu (1325 m), Smrk (1282 m), Kněhyni (1257 m). — Na jihu vidíme v hlubokém údolí vinouti se jako stříbrnou nit řeku Bečvu, k severozápadu Javorník (919) — Opakování.

Pokochavše se krásným rozhledem projdeme se po hřbetě Radhoště. Kráčíce hustým borůvkám, mechem a travou přijdeme k „salaši“. Na salaši stojí dřevěná „koliba“ a nedaleko „košar“, ohražené místo pro ovce. Tam ovce za poledne a v noci stávají a se těž dojí. Kolibu obývá „bača“, jenž valachům (pastýřům) poroučí, kde mají ovce pásti, vaří mléko v kotle, tuží sýr a připravuje z něho „brynzu“. Zbylá syrovátka sluje žinčice, která se pije a zajídá chlebem a „zemňáky“.

Ovce se pasou na salaši celé léto, od května až do září.

Žinčici nosí Valaši do Rožnova. — Tam dojíždějí lidé na plíce churaví, kašlaví. Procházejí se v lesích a sadech, dýchají čerstvý vonný vzduch a pijí žinčici. Po několika měsících posílnění a často i pozdravení vracejí se domů. — Rožnov je místo lázeňské. Ukažte Rožnov! Rožnov leží v překrásném údolí nedaleko úpatí Radhoště nad levým břehem Dolní Bečvy, chráněn jsa horami před severními větry. Kolem města je plno lesů, pestrých luk. Půlkruhem kol města rozkládá se na rovině veliký sad, v něm jsou pěšinky se sedátky. — Opakování.

Jdeme po hřbetě o něco dále směrem východním k pískovcovým skaliskům na způsob schodů utvořeným. Lid jim říká „stupně“. Na nich stojí rozhledna Cyrilka, z níž je krásný rozhled. Asi 300 kroku od Cyrilky jsou „ďúry“, tři jeskyňky v pískových lomech.

Díváme-li se k východu, vidíme před sebou rovné lesem chráněné místo, kde před lety bydlil poustevník a kterému se říká „Pústevně“. — Pohorská jednota Radhošť ve Frenštáti postavila tam několik krásných útulen pro turisty.

Jdeme mimo zděnou „Šumnou“ s četnými pokoji pro přebývání, k jídelnímu pavillonu „Libušín“ pro 200 osob a k rozsáhlé dřevěné budově s 20 pokoji „Maměnce“. V útulnách možno přenocovati i delší čas přes léto bydlet. Pro turisty je tam vše krásně zařízeno. Je tam též zvonice a kuželna. — Opakování.

Z Pústeven podnikají cestovatelé kratší neb delší vycházky do lesův, na Tanečnici (1081), Čertáky (1068), Kněhyni (1257) a O. ruhlé. Nedaleko, asi čtvrt hod. je vodní tůň „Mořské oko“.

Pobudeme na Pústevnách, vše si prohlédneme a dáme se na zpáteční cestu. Popiš ji!

Kamkoliv se s Radhoště dokola podíváme, vidíme rozloženy četné pahorky a hory. Jako Radhošť mají téměř všechny tyto hory temeno holé, bez křoví, chrastí, či bez „kydy“ a proto nazýváme toto pohoří Bezkydy. Protože v nich jest nejpamátnější hora Radhošť, slují Bezkydy Radhošfské.

Na hranicích uherských sv. od Vel. Karlovic vypíná se hora Trojačka (983 m); od ní na sever postupují Bezkydy Radhošfské. Která řeka lemuje B. R. na jihu? Kam svažují se B. R. na sever? Kterou horu si v nich zapamatujeme?

Od Trojačky na západ k Vsetínu postupují Bezkydy Vsatské. Mezi kterými řekami se prostírají? Přečti kterou horou se vypínají? (Cáp). Jak je vysoká? (841 m). Přirovej její výšku k výšce Bílé hory? Kterou výšku rozumíme výškou 841 m? Přes tyto Bezkydy vede z Rožnova do Vel. Karlovic silnice velmi příkrá. Nejvyššího místa dosahuje na Solani (810 m), kde stojí o samotě hostinec „Čarták“ zvaný. Od hostince je překrásný rozhled na hory a údolí, vesnice a roztroušené chalupy. — Opakování.

Bezkydy jsou částí pohoří, které vyplňuje východní část Moravy a postupuje od Trojačky až ke Strážnici a na západ do údolí Moravy, Bečvy a Odry. Přečti jejich jména! (Bílé Karpaty). Kterými horami vypínají se nejvýše? Kam se svažují?

Přečti, jak se jmenuje část Karpat začínajících od pramenů Horní Bečvy? (Javorníky). Kterým směrem postupují? — Od Javorníků postupují k Vizovicům Karpaty Vizovické. Vyhledej, mezi kterými řekami se rozkládají! Severně odtud rozkládají se hory, v nichž vypíná se posvátný Hostýn. Jsou to Karpaty Hostýnské. Urči jejich polohu!

Na Hostýně stojí poutnický chrám Panny Marie, kam každoročně mnoho poutníků putuje. S Hostýna je krásný rozhled na sever do údolí ř. Bečvy. — Co možno uviděti? (Na západ do údolí Moravy). Jmenuj, co možno tam s Hostýna spatřiti. — Opakování.

Karpaty jsou krásné hory. Stráně jejich jsou hojně porostlé lesy bukovými, jedlovými a smrkovými. Do lesů zasahují políčka, lučiny a pastviny, na nichž roste hojně jalovce. V horách šumí čistá, křišťálová voda, vane svěží vonný vzduch. — Na mírných svazích i na rovinách uvidíme domek na domku, dědinu na dědině. A všudé, kamkoli kráčíme, slyšíme český hovor, český zpěv. — Opakování.

Vzpomeňte rostlin, které v horách rostou! Vyložte, jaká jsou temena hor! Proč jsou čím výše tím menší stromy? Proč nenalézáme na temeni tolik rostlin jako na úpatí?

Shrnutí: 1. Jak se jmenují pohoří, která jsme poznali? Urči, kde se rozkládají Bezkydy! — Jak dělíme Bezkydy? Kde se prostírají Bezkydy Radhošfské — Vsatské? Které části Bílých Karpat známe? Kde se prostírají Javorníky? — Karpaty Vizovické — Hostýnské? Jmenujte nejvyšší hory a povězte, kde se vypínají? Kam se svažují Karpaty? Kde se vypínají nejvýše — nejnižší? Čím je důležit Radhošť? Promluv o salašnictví! Vypravuj o Pústevnách! Co víme o stupních a „ďurách“?

Užití: Jak se dostaneme od nás na Bezkydy? Jak na Javorníky? Na Hostýn? Mysleme si, že jsme na Radhošti. Ukazujte k Příboru — Štramberku — Val. Meziříčí — Kněhyni! Změř vzdálenost Radhošť — Příbor, Radhošť — Mor. Ostrava, Radhošť — Přerov! Proč přijíždí mnoho hostů do Rožnova? Které rostliny rostou na temeni Bezkyd? Vyložte jméno „Bezkydy“!

c) Polní hospodářství na Valašsku.

Disposice: 1. Polní hospodářství u nás. 2. Půda v horách. 3. Podnebí. 4. Chov dobytka. 5. Pěstování ovocných stromů.

V našem okolí vidíme všude pole, málo lesa. — Rolník seje žito, oves, pšenici a ječmen. I zemáky se u nás velmi dobře daří. Pro dobytek sejí na polích jetel; luk není mnoho. Rolník chová k polní práci koně a krávy. Část mléka spotřebují rolníci doma, část přivázejí k nám do města. Z mléka tlukou máslo a tuží sýr a oboje u nás v městě prodávají. Také vepře chovají a prodávají řezníkům. I část obilí prodávají, žito mlynářům, ječmen do pivovarů. Proč daří se u nás obilí? (Půda je dosti dobrá. Již v březnu taje sníh a rolníci mohou obdělávat pole. Pole se obdělávají dosti snadně, jsou nejvíce na rovině). Opakování.

Je-li tomu také tak v horách? Kraj valašský je málo úrodný. Kam se poohlédneme, všude jsou samé hory a kopce, porostlé lesy jedlovými, smrkovými a bukovými. Úrodné země je málo; toliko v údolích a níže na svazích jsou pole obilná a bramborová i louky. Seje se trochu pšenice, rži, ovsa, pohanky hojně se sází zemáků a zelí. Avšak stěbla obilná nejsou tak hustě pohromadě jako u nás, jsou kratší a mají řídké klasy. Proč?

Půda na polích není hluboká, má mnoho kamení a písku, ale málo prsti; rychle vysychá po dešti, takže rostliny dostávají málo potravy. Rolníci sbírají sice hojně kamení s polí, ale když pole poorají, jsou zase kamenním jako poseta. Kolem polí bývají vysoké ohrady z kamení, které lidé na nich nasbírali. — Opakování.

Proto se také hůře tam obdělávají než u nás, protože pole rozkládají se většinou na stráních, těžko se v nich oře a vláčí. Některá pole jsou tak příkrá, že lidé musí hnůj na zádech v putnách vynášeti na pole, též úrodu na trakari svázeti, protože by s vozem na pole ani vyjeti, ani sjeti nemohli. Kde je půda příliš kamenitá, kypří se místo orání hákem, který lidé táhnou jako koně pluh.

Podnebí na horách není též tak příznivé jako u nás. Zima brzy tam nastává, sněhu bývá v zimě velmi mnoho, takže chalupy z něho místy jen vykukují. Zima tam také déle trvá. U nás v květnu se již procházíme v jarním šatě, na horách však lývá ještě dosti sněhu. Vidáme jej od nás na Radhošti. Teplého počasí je na horách málo. Proto obyvatelé v horách málo obilí sklízí, ani ne tolik, kolik doma potřebují; musí si mouku kupovati. — Opakování.

V údolích podél řek a potoků u lesů rozkládají se pěkné louky, na kterých daří se tráva a jetel. Z nich dostává sedlák dosti sena, takže i přes zimu může jím dobytek krmiti. Vyše na stráních neroste již tak vysoká tráva, takže se mnohdy ani sici nedá. Na takových polohách, které bývají tu a tam hojně porostlé jalovcem, se dobytek vypásá. Na Valašsku chovají nyní mnohem více dobytka hovězího než dříve. Chov hovězího dobytka i koní tam zkvétá. Proč chovají krávy? Které zvíře chovají na temenech hor? Čím se zaměstnávají obyvatelé horští? Co si opatřují lidé za peníze, jež strží za mléko, máslo a sýr? — Opakování.

V některých údolích i na stráních, zejména kolem města Vizovic, pěstují mnoho ovocného stromoví: švestky, hrušně, jabloně. Proč? Urodí-li se hojně ovoce, suší se, ze švestek pálí se slivovice. Z jalovínek dělají borovičku. — Také k nám přijíždívají Valaši a prodávají tu sušené švestky, povídla a „pečky“ (sušená jablka). — Opakování a shrnutí.

d) Bečva.

Disposice: 1. Pramen. 2. Směr, ráz krajiny. 3. Osady. 4. Ústí. 5. Délka toku. 6. Tok. 7. Poloha a rozloha Valašska.

Když jsme rozmlouvali o Bezkydách, jmenovali jsme také některé řeky. Jmenuj je! Ukaž Bečvu! Najdi její zřídla! Kolik pramenů má Bečva? Jak se jmenují? Mimo které město teče Horní Bečva? Říká se jí také Bečva vsatská. Které město leží nad Dolní Bečvou? Jmenují ji též Bečvou rožnovskou.

Kde se pramení Bečva Horní? Naznač její směr! Za součinnosti učitele a žáků popíše se její tok takto: H. B. pramení se na jz. úpatí Trojačky. Teče směrem jz. úzkým údolím při velikém spádu podle Vel. Karlovic, Nového Hrozenkova až ku vtoku Senice. Po obou březích vystupují vysoké, příkré kopce, lesy porostlé. Od vtoku Senice obrací se na sever, teče Vsetínem k Val. Meziříčí, kde se údolí její poněkud rozšiřuje. Kterou řeku pije u Val. Meziříčí? Najdi pramen a popiš směr její! Také Dolní Bečva teče úzkým údolím, sevřeným příkrými, lesy porostlými kopci.

Která pohoří odděluje Horní Bečva? Která pohoří odděluje Dolní Bečva? Co vede podél obou Bečev? Která města spojuje železnice podél Horní Bečvy? — Dolní Bečvy? Proč staví se v údolí řek silnice a železnice?

Kde se spojují obě Bečvy? Od Val. Meziříčí ubíhá spojená Bečva údolím širším velikými oklikami k Hranicím. Tam se obrací na jihozápad k Lipníku a Přerovu a vstupuje do „úvalu Hornomoravského“. Protí Tovačovu obrací se na jih a dělí se ve dvě ramena. Pravé rameno spěchá pod Tovačovem do Moravy, levé vine se oklikami až ku Kroměříži, kde nad zámeckou zahradou vtéká do Moravy.

Popiš tok D. B.! — H. B.! Popiš tok Bečvy od Val. Meziříčí k ústí do Moravy! Který směr má Bečva od pramene k ústí? Změř přímou vzdálenost Bečvy od pramene k ústí! (Přímá vzdálenost je 79 km, skutečný tok měří 134 km). Která města rozkládají se nad Bečvou?

Posuďte dle zbarvení, jak vysoko leží pramen Bečvy! (800 m) Jak nízko jest její ústí? (Pod 200 m) Jaký spád má Bečva? Obě Bečvy mají velmi prudký spád, divoký, bystrý tok. Říkáme jim bystřiny. Za suchého léta mívají velmi málo vody. Avšak z jara, když na horách spouští sněhu tají, a po velkých deštích sbíhá se s hor karpatských do Bečvy tolik vody, že ji řečiště nemůže všechnu pojmouti. Tu voda vystupuje z břehů a zaplavuje okolní krajinu a působí povodněmi mnoho škody. Podemílá břehy, odnáší půdu s polí, nanáší na luka a pole štěrk a písek, ba mnohdy vyvrací velké stromy, strhuje mosty a stavení a odnáší s sebou vše, co jejímu návalu nemůže oddolati. — Opakování.

Území po obou stranách Bečev jmenuje se Valašsko a obyvatelé jeho Valaši. Sáhá na sever k Frenštátu, na západ k Hranicím, jz. k Zlínu a Vizovicům, na jih k Valašským Kloboukám a Brumovu, na východ k hranicím uherským. Hlavní valašská města jsou: Val. Meziříčí, Rožnov a Vsetín. — Opakování.

Shrnutí: Popište pramen, směr, tok! Jaké bývají řeky z jara a po velkých deštích? Jak je nazýváme? Co způsobují bystřiny? Jmenujte města nad Bečvou! Jak se jmenuje území mezi Bečvami? Která města jsou na okraji Valašska? Která města jsou uvnitř toho území?

Kde se rozkládají města: Rožnov, Vsetín, Val. Meziříčí atd. Proč se rozkládají tato města nad řekou? Kde se tedy zakládají města? Co se staví a zakládá podle řek? Proč podporují řeky zakládání osad? (Chráněná poloha, úrodná půda, pohodlná doprava).

(Dokončení příště).

Slovanský obzor.

Slovinci, Chorvati a Srbové.

Hlasové po passivní resistenci učitelstva, nebude-li brzo provedena úprava hmotných poměrů, ozývají se tu i tam a jsou přijímány s různými dojmy v učitelstvu. — Svědčí v tom schůze jednoty mariborské ve Štýrsku. Jsou dávány povely vystupovati ze všech jednot a spolků, aby bylo lidu jasno, že je učitelstvo nespokojeno. Parola se snadno vydá, ale těžko je provést exodus — odchod. Jest zbraní dvojnásobnou, kterou může učitelstvo své působení v lidu ještě zhoršiti a situaci přivoditi teprve osudnou. Vždyť není neznámo, že se v některých spolcích na odchod učitelův jen čeká a že by jeho passivní resistance byla přijata jen s projevem díky a uznalosti, jinde jest to i nebezpečno — jak vystihl správně učitel Lesjak — zvláště v krajích národně ohrožených. Jak nemá učitelstvo snášeti ozdobné tituly zrádců, když se ví, že o úpravu svých platů pilně a svorně pracuje s učiteli německými. Názory učitele Robnika chytily jak jiskra a zapálily srdce mladých, kteří ve službě školní ještě do šedin mají daleko. Vybízeli k neústupnosti a neúprosnosti, nebojácnosti a tvrdosti přímo kamenné. Má se zůstatí ve spolcích, pracovati i platiti, ale jen v těch, které mají národní význam, za to však odíratí dozor při úkonech náboženských, opouštěti služby varhanické. Učitel Požegar akcentoval trpělivost a humanitu učitelské duše, leč jeho slova padala namnoze na skálu. Přípis o prohlášení passivní resistance byl zamítnut z důvodu zcela rozumného, že by trpným odporem učitelstva byly postiženy a poškozovány ty, které nemají viny na neblahém stavu učitelstva — školní ditky. Zdá se, že přípis radící ku trpnému odporu a abstinenci v drobné práci národní vzešel z jednoty brežicko-sevnické. Též celjská jednota po delší debatě se pro radikální postup resistantů učitelských nenadchla. Ona dovolává se „štýrského svazu“, aby pěstoval užší styky s čekateli učitelských ústavů v Mariboru a ve spojení se „Slovenskou Maticí“ pracoval na vybudování jednotného pravopisu pro Slovinci, jehož jest již svrchovaně třeba. Má se podati petice k ministerstvu vyučování, aby v té příčině svolalo anketu.

Odmitavé stanovisko k otázce passivní resistance zaujala i jednota slovensko-bystrická. Učitelstvu není možno sáhnouti k passivní resistenci. Ta je možna tam, kde jí lze způsobiti peněžní neb materiální škody vůbec. Začne-li konati učitelstvo službu přesně dle předpisů, jak to při trpném odporu se dělá, pak se jemu začne vyčítati, že se dříve předpisy školními neřídilo, ač k jejich šetření služební přísahou se zavázalo. Trpným odporem bude hověno jen lenivým rodičům a lenivým žákům, školství se však zasadí rána nezasloužená, a to si učitelstvo musí rozmysletí. Vždyť přece ono stále mluví, že chce školství povznéstí.

Poenale 50 hal za jednu neúčast na schůzi zavedla jednota ljutomerská: Pokuta případně spolkové pokladně. Jest však obava, že se přece mnoho členů nedostaví a raději jmenovaným nepatrným obnosem vykoupí z účastenství, aby ušetřilo obnos větší, jenž se jím při podobných příležitostech jistě spotřebuje.

Organisační příspěvek snížila mladým učitelům na 2.50 K okresní jednota šaležská.

Svaz slovinských učitelských jednot ve Štýrsku soustřeďuje v 16 okres. jednotách 652 skutečných a 2 čestné členy. O svazu pronesl u příležitosti valné jeho hromady zpravodaj: „Obstrukce se objevuje v našich řadách, což by však nemělo býti chceme-li, aby naše věc pokračovala“.

Mezi 902 veřej. školami ve Štýrsku bylo koncem roku minulého jen 277 slovinských, mezi 54 soukromými však jenom 5 slovinských, počet zajisté nepatrný, uváží-li se, že německé školy navštěvovalo asi 138 000, slovinské však 64.000 dětí. Potřebovali by tedy Slovinci skoro dvakráté tolik škol, co jich mají nyní.

Ve schůzi „svazu slovin. učitelů a učitelek ve Štýrsku“ jednalo se rovněž o passivní resistenci učitelstva. Vznikla při tom taková bouře a vyvíjely se názory s protinázory, že po veliké rozčilující debatě, v níž přes 20 řečníků se vystřídalo, referent Potočník se vůbec vzdal slova. Svaz zaujal stanovisko proti přijímání kandidátů pod 15tým dokončeným rokem věku na ústavy učitelské s připomenutím, by jen uchazeči se čtvrtou dobře absolovanou třídou gymnasijsní neb realní, případně měšťanskou byli přijímáni.

„Svaz rakouských jihoslovanských učit. jednot“ konal valnou hromadu 10. a 11. srpna t. r. v Celji. Předseda Jelenc stěžoval si, že mnohé jednoty okresní nedávají svým delegátům příslušných informací a instrukcí, jak se v důležitých otázkách oni mají zachovati. Ani volby pak nebývají vlastně právoplatnými ba i o mnohém delegátu, není jasno, zda opravdu delegátem je. Na valné hromadě se mluvilo o reorganisasi redakce svazového orgánu, jímž jest „Učitelští Továři“. Proneseny výtky a stížnosti na obsah časopisu i jeho řízení. Odvolávali se někteří na německou „Paedagogische Zeitschrift“ a po jejím vzoru chtěli mít svůj orgán upraven. Mluvil redaktor, poslanec Gangl, jenž výtky odmítl poukazem na okolnost, že ani jediný z kritiků nynějších nepsal a nepíše do časopisu. Pak je lehká kritika. Až zkusí práce a podají sami hojně příspěvků literárních bude jejich kritika mírnější a budou na ni mít více práva. S německými se slovinský list měřiti nemůže. Ony berou do ruky tisíce čtenářů, slovinský není často ani od vlastních lidí přečten a placen.

Ve „Svazu“ jest soustředěno 35 jednot se 66 čestnými, 1436 řádnými a 22 přispívajícími členy; z nich je z Kraňska 469, ze Štýrska 603 a z Přímoří 364 členů řádných. V Kraňsku počet členů klesl o 53. Konáno jednotami celkem 122 schůzí s 99 přednáškami, počítajíc v to i „drahotní sjezd“ v Lublani, jehož se účastnilo 500 členů. Svaz se účastnil loňské výstavy a sjezdu učitelů v Bělehradě, podal ministerstvu vyučování memorandum, aby do c. k. komise pro reformu veřejné správy v Rakousku byli přibráni i učitelé škol obec. a měšťanských, zemské školní radě v Kraňsku žádost o zavedení jednotné terminologie v tělocviku. Na zakročení svazu konána v Lublani schůze pokrokových členů okresních školních rad, kde se ukázalo, že i mnozí němečtí členové více škole slovinské přejí než z řad učitelstva vzešli někteří okr. inspektoři. Svaz konal kroky ku zavedení jednotného slovinského pravopisu se „Slov. Maticí“.

V resolucích schváleno podniknouti na příslušných místech kroky, aby se jednoroční služba učitelů vojáků počítala jim do služby školní.

Svépomocná družstva: „Vdovská jednota“, „Jubilejní svépomoc“, „Učitelská záložna a spořitelna“, „Učitelská nemocenská pokladna“, „Učitelské mořské sanatorium“, „Učit. hospodářská záduha“, „Učit. konvikt“, „Učit. tiskárna“, „Družstvo Národní škola“, „Učit. hospodářská a úvěrní záduha.“

Výstižnou diagnosu učitelského utrpení podal J. Bertok na schůzi jednoty isterské: Jsme stavovsky málo uvědoměli. Je mnoho bezcharakternosti v našich řadách. Jsme málo kollegialní. Stáváme se příliš odvislími a proto musíme slepě hověti různým tužbám a vůli svých představených. Používáme často různých čestných i nečestných prostředků ku dosažení živobyť. Školní úřady nechrání své autority, nebrání ani autority naší, nekonají přesně svých povinností, dopouštějí, aby učitel trpěl k vůli nim tělesná i duševní muka tehdy, kdy by se měl jediné věnovati práci školní.

Jako praeservativní prostředky podal následující desatero:

1. Vystupujme vůbec mužně a charakterně vždy a všude.
2. Hledme uvarovati se odvislosti jak od jednotlivců tak od stran, ale též i od návyků a vášní.
3. Přijímejme jen čestné úřady mimo svůj.
4. Uvažujme třikráte a ještě po čtvrté se ohlédněme po svém stavu.
5. Svoje povinnosti plíme přesně a svědomitě.
6. Mimo školu si vedme jako vzorní vychovatelé a učitelé nejen školní mládeže, ale národa vůbec.
7. Vzdělávejme se sami dále, kdyžtě Koper (sídlo učitelského ústavu) a podobná hnízda nám neposkytla potřebného vzdělání pro naše povolání.
8. Napomáhejme slovem i příkladem zlepšení hmotného i mravního stavu svého národa.
9. Spoléhejme každý na sebe, jsme-li přesvědčeni, že vedle sebe nepoškodíme i druhých.
10. Žijme, kdyžtě jsme k životu stvořeni a braňme ho do krajností, pracujme pak všemi silami o to, by nám bylo možno jen čestnými prostředky probíti se drahou života!

Zajímavé rozhodnutí. Jistý učitel podal žádost zemské školní radě isterské o přeložení do Pazinu. Žádosti jeho bylo vyhověno, ale místní školní rada pazinská rekulovala proti tomu k ministerstvu vyučování, které rekursu dalo místo a přeměnu annullovalo s připomenutím, že při překládáních na vlastní žádost petentovu jest třeba vyslechnouti všechny školní činitele: místní školní radu, okresní školní radu a zemskou školní radu. — Stížnost zemské školní rady proti rozhodnutí ministerstva správní soud úplně zamítl.

V minulém školním roce bylo v Terstě s okolím mezi 14 obecními školami 10 slovinských, do nichž chodilo 3962 slovinských dětí; italské navštěvovalo 1382 dětí. Počet tříd obnášel 96, učitelských osob 105, z nichž 50 učitelek. — Ve třídách slovinských bylo průměrně 61 dětí, v italských 44.

Přímořské učitelské jednoty utvořily 3 svazy: I. pro Terst, II. pro Gorici III. pro Istrii.

Ve Sv. Lucii u Pirana otevřela jednotu sv. Cyrilla a Methoděje“ pro Istrii soukromou školu pro množství slovinských dětí s vyučovacím jazykem charvatským. Samé okresní školní radě s většinou italskou v Kopru se zdálo podivným zřízení školy a proto její povolení oddaluje. Bylo by potřeba, aby sporům česko-polským ve Slezsku a polsko-rusínským v Haliči ještě přicházel nový školský spor slovinskocharvatský!

Miluj pravdu, prav pravdu! Při schůzi „Paedagogického družstva“ v Tržišti v Krajině stěžoval si při rozhovoru o kandidátech pro zastoupení učitelstva v okresních škol. radách učitel V. Berce na podivný zjev v řadách kollegů, že často své zástupce v okresních škol. radách zcela nesprávně ve svých záležitostech informují. Žádal, by každý kdo se na zástupce učitelstva v okres. škol. radách obrací, zcela pravdivě a otevřeně vyložil věc, o kterou se mu jedná a v níž žádá o intervenci.

Nárek na slabou účast při schůzích vedl se v „jednotě učitelů a přátelů školy okresu logateckého“. — Skutečných členů má jednotu 46 vedle 2 čestných a více příznivců, ale také 15 bezbarvých. Za takových okolností padl návrh, aby byl ustanoven placený stálý sekretář.

Stejně mluví i referent o valné hromadě jednoty sežanské: „naše organisace je churava; churaví nějakou vnitřní nemocí, na níž není dosud léku“. V této schůzi usneseno vzdáti c. k. okresní školní radě díky za poskytnutí drahotního přídatku s prosbou, by i letos tak blahovonně si vedla.

V Lublani konán 16. července sjezd jihoslovanských pokrokových abiturientů a abiturientek učitelských. — Byl to již třetí podobný. Brzo se vybarvuje slovinské učitelstvo. Starají se o to již záhy učitelé starší zaučováním svého dorostu a čilým rozšiřováním pokrokových listů na ústavech. Kam to spěje ukazuje příklad, o němž bylo na sjezdu referováno aniž by z vůdců učitelstva jen jediný upozornil na možné následky mladické nepředloženosti. V Gorici totiž r. 1909 zcela vážně se sešli pokrovní kandidáti I. roč. s pokrokovými gymnasty a realisty, aby založili společnou pokrokovou jednotu. Sestavili stanovy a předložili je ku schválení učitelскому sboru na ústavě učitelském. Sbor učinil jen svoji povinnost, když žadatele se stanovami vyhnal, a častěji se přesvědčoval, konají-li svoje povinnosti studentské. To se ovšem mladým lidičkám nelíbilo. Tolik se vede nářků na nedostatečnou přípravu na stav učitelský a přece nenajde se nikdo v učitelstvu, kdo by již kandidátům připomenul, by lépe na úřad již na ústavě se připravovali. Ba naopak vedoucí kruhy učitelské měly za zlé ředitelí a sboru učitelského ústavu, že se onoho pokrokového sjezdu nezúčastnili. Co by učinili učitelé na škole, jejíž žactvo po dokonané návštěvě školní hned druhý den by se sešlo, aby nedostatečnost svého školního vzdělání veřejně prohlásilo? — Bez pochyby by se as korporativně v černém úboru podobné manifestace účastnilo!

Z proslavů, jimiž strážní andělé pokrokové organisace nové adepty vítali, byl pozoruhodný Jelenův za „svaz rakouských jihoslovanských jednot učitelských“: „Buďte příslušníky kterékoliv politické strany, klerikály však nebuďte nikdy“. Tak mluvil muž, který na jiném místě doporučoval, aby se však poslancům bez rozdílu stran v říšské radě tlumočily požadavky učitelstva o hmotnou úpravu platů.

Poslanec učitel Gangl za svaz „slovanského pokrokového učitelstva v Rakousku“, připoměl abiturientům paedagoga Rousseaua a posléze i Komenského a doporučil, by se drželi vždy trojho principu v životě: národnosti, pokroku a demokratismu.

V resoluci se vyzývaly učitelské organisace, by působily na ředitelstva paedagogii v tom smyslu, aby byla ponechána učitelскому dorostu volnější ruka při výchově a vzdělání a dále, aby se vlivní činitelé postarali o přeložení učitelského ústavu chorvatského z Kastva do Puje nebo Opatije. Prapodivně asi muselo působiti na staré paedagogy, ale i na samy mladé nastávající učitele, kdyžte mladický referent Šilich dokazoval, jak nyní vycházejí ze škol „žalostné karikatury“ vychovného díla učitelova a přišel k resultátu, že se musí postup ve školách docela změnit. — Ano, „jest mnoho shnilého ve státě dánském“. Důkazem toho jasným byl sjezd.

Na sněmu kraňském podal posl. Dr. Novák pilný návrh, aby všemu svobodnému učitelstvu se poskytl 25% drahotní přídatek, ženatému mimo to ještě nový 15% příplatek rodinný v obojím případě s platností od 1. července t. r. O náhradu má se ve přítomném roce postarati zemský výbor úvěrní operací, pro budoucí pak zařaditi příslušnou položku do rozpočtu. — Jakým způsobem však má býti i v rozpočtu budoucího roku postaráno o úhradu, to navrhovatele ponechali — „klerikální“ většině na starost. Ale většina na se zodpovědnost nevzala a pilný návrh zamítla.

Zlou krev vzbudila v učitelstvu okolnost, že nebyl za návštěvy ministra Dr. Trnky na Goreňsku ku hostině pozván nadučitel, který se k uvitání ministra dostavil — by vyzván — se školními dětmi. Jiná země — jiné mravy. Jinde pozvani učitelé ku hostině s poukazem na organisační karabáč — nepřijdou. Snad je to panu ministru Dr. Trnkovi známo z Čech.

Lublaň jest jediným hlavním městem, kde nemají dívčí měšťanské školy, v Kraňsku jsou měšťanky jen 2.

Co všechno snese dobrý papír, ukazuje článek sestavený redakcí „Tovariše“ a nazvaný „Bojkot“: „Hovořiti chceme o bojkotu, t. j. bojkotu proti vzdělání a svobodě ducha a myšlenky . . .“ Za chvíli na to: „Nesmí býti . . . lokálu, kam my chodíme, jenž by neměl v našem listu annonce anebo listu samého!“ — Za takových názorů na svobodu ducha a myšlenky je věru nejsvobodnějším vůbec nemyslet.

Listy pokrokovou organizací vydávané jsou 3; „Učitelští Tovariš, měl loni 1174 předplatitelů, „Zvoneček“ 854 platících a 168 neplatitelů, konečně „Popotnik“ se 710 předplatiteli a 88 neplatícími. Kandidátům učít. posíláno zdarma 94 exemplářů.

Kam vedou bezhlavé kousky a zřetěšená slova některých nespokojenců, ukazuje se den ze dne. — Učitelstvo je pro lid a k vůli škole a nikoliv naopak. Lid vidí práci učitelů a posuzuje ji dle svého. Kdyby k vůli řádným učitelům nepřehlížel i působnost jednotlivců rozervaných a nesnesitelných, dávno by se chopil sám prostředků k nápravě tam kde mlčí povolání činitelů.

Že pak tím trpí učitelský celek, není divno. Přicházejí k rozumu — jak se zdá, — již i vůdcové ač zase ne zcela upřímně. V článku „V boj“ uklouzla aspoň dopisovateli pokrokového orgánu lublaňského slova zklamání: „Dnešní stavovská práce nás vodila jen k neúspěchům, to pravíme otevřeně“. Stejně otevřeně praví však: „naši první povinností je, pracovati od nynějška pro stav a pak teprve pro školu, sice padne stav a padne tudíž i školsví“. — Takhle se v Čechách, kde několik set učitelských abiturientů čeká toužebně na místočko přece již jen asi nepíše.

Aby si přízně lidu ku svým tužbám v budoucnu dobylo, hodlá pokrokové učitelstvo slovinské bez rozdílu hranic okresních a zemských vydávati neodvislý politický denník „Den“ pro nejširší vrstvy lidu. Od učitelstva samého nežádá vydavatelstvo žádných peněžních obětí, jen agitaci pro hojně rozšíření nového listu, jenž má státi měsíčně 1 K 70 h. Bude jediným denníkem, který bude vycházeti v neděle i svátky.

Účelem každé organizace jest soustřeďování stejnorodých prvků ku společnému, jednotnému cíli. V době, kdy se různé cíle přímo rojí nad hlavami ubohých smrtelníků, kdy každá myslící hlava stavi svůj vlastní cíl a klade požadavek za uznání jeho všeobecné prospěšnosti, není divu, že jest samým organizátorům až horko při přemýšlení, zač se všechno má bojovati. Znamé třídění duchů pokračuje neúprosně. Jest však nestranně řečeno jen tříděním duchů a nutnou evolucí v pojmové moderní nejasnosti. Koncem jeho bude — jak se zdá — organizovaná desorganizace. Různé odbory lidského zaměstnání a výroby již se o to starají samy, snad bezděčně, by specialisováním vlastních tužeb octly se v kolektivní atomisaci. Požehnané ovoce lidské, až do omrzení akcentované volnosti!

Ký div, že podobný process působí někdy tísnivě, někdy urážlivě na jednotlivce, kteří se považovali za schopny, aby byli přijati za prvky nové morální jednotky. Stalo se v Gorici. Jednota středoškolských učitelů odmítla přijetí c. k. hlavních učitelů za členy, poněvadž do té doby byli učitelé škol obecných. Oplátkou za tuto půjčku jest volání učitelstva obecno-školského, by v zemské školní radě místo dvou ředitelů škol středních, byl jenom jeden; druhý pak, aby byl volen učitelstvem škol obecných z jejich kategorie. Poněvadž zákon volby nepřipouští, jest dalším požadavkem učitelstva: změna dotčeného zákona ve smyslu požadavku učitelského.

„Jubilejní svépomoc“ zřízená r. 1898 na památku 50letého vladařského jubilea našeho císaře vydala za 13 roků pozůstalým po zesnulých 35 členech 14.840 K podpory.

Ze 303 členů vystoupilo nebo pro neplacení příspěvků bylo vyloučeno 30. Majetek obnáší 8737·89 K.

Povážlivá statistika. Na jednoho učitele měšťanských škol počítá se v Korutanech 8333 obyvatel, ve Štýrsku 13.462, v Gorici 26.667 a v Kraňsku dokonce 45.455; na Moravě prý 2989.

Protialkoholický učitelský svaz konal v Lublani v dubnu schůzi, na níž přijata resoluce vyzývající zemskou školní radu, aby zavedla příštím rokem školním řádné protialkoholické poučování na školách obecných, měšťanských i středních, zvláště pak na ústavech učitelských; dále aby zakázala donášení lihových nápojů školní mládeži z hostinců i třeba vlastním rodičům, při sestavování nových učebnic, by vymítla vše, co jen i z daleka lihoviny chválí a na okresních konferencích by doporučovala učitelstvu abstinentské snahy.

Členům katolického „svazu Šlomšekova“ vyčítají organisovaní jejich kollegové bezcharakternost. V některém případě přece asi bude výtka oprávněnou, soudím-li tak z jednoho příznání v pokrokovém orgánu slovinském. Tázal se někdo učitelky: Jak to přijde, že jste dostala tak pěkné místo? načež dostal za odpověď: Inspektor mi poradil, abych vstoupila do „Šlomšekova svazu“. Učinila jsem to a měla jsem dekret brzo v kapse“. — Znají asi svoje „Pappenheimské“.

Ve dvoraně král. charvatského ustavu učitelského v Záhřebě oslavilo v červnu 5 různých učitelských spolků jubileum pětadvacetiletého inspektorování královského rady, inspektora zemského Antona Cuvaje, jenž jest bratrem známého král. komisaře charvatského. Inspektor byl povýšen do stavu šlechtického s přídomek „od Carevdara“.

V Cirkvenici vystaven „učitelský dům“ charvatský uprostřed parku nákladem 100.000 korun.

Nový „disciplinární řád pro střední školy v král. Chorvatsko-Slavonském“ obsahuje mnoho přísných novot. Ředitelům dává se moc jen takové žáky do středních škol přijímat, o nichž jest naprostá jistota, že budou ve studiích zdárně pokračovati. Ukáže-li se koncem prvního půlroku v I. tř. že student není k dalším studiím způsobilý, má býti propuštěn, by se rodičům uspořilo výdajů a studentovi přepínání slabých sil. Přiosřeny předpisy o návštěvě divadel a podob. podniků, zakázána návštěva veřejných čítáren, jakož i četba politických listů a nařizeno, by měli professoři v evidenci, jaké knihy studentí odbírají neb čítají. Vzdorovití studenti mají býti z ústavů propouštěni. Že zavedena na ústavy přijímací zkouška, zdá se býti mnohým nespokojencům známkou reakce. Budou to asi jen otcové, kteří se obávají, že jejich „naděje“ ani přijímací zkoušku neprovede s úspěchem. Nezvyklým jest ve vládním nařízení, že školní plat od studentů, kteří nemají chorvatského ani uherského práva občanského, má se vybirati dvojnásobně vysoký, jako od domácích a že jim není dáno možnosti dosíci kdy osvobození od školného.

Disciplinární řád (starý i nový) byl již příčinou mnohé nespokojenosti, která se projevila stávkou studentů. Tak v Sušaku v březnu mělo býti několik studentů potrestáno, ostatní se prohlásili solidárními a žádali též býti potrestáni. Když se nestalo opustili školu. Druhého dne propukla stávka na námoř. škole v Bakru, následujícího na real. gymnasiu v Senji. Pak v Záhřebu, Vinkovcích a jinde. Vedle disciplinárního řádu — jak píše „K r š č a n s k á š k o l a“ záhřebská — byly však též jiné příčiny stávek studentských: politika šířená novinami a z toho vycházející odpor proti učitelům jiného politického přesvědčení, dále pak poklesnutí kázně a nesprávné zacházení některých profesorů se žáky. Třídními se stávají na některých ústavech mladíci vycházející z university a nedosti zkoušení, často i zásad paedagogických neznalí, se studenty se bratří a tím za změněných okolností autority pozbyvají. Noviny veřejně mluví o špatném prospěchu zkoušek professorských,

jakož i o tom, že se profesuře věnují jen studenti prostředního nadání, kteří jinde si netroufají se uchytiti. To vše studentstvo čte a taktéž o mladých professorech soudí. Není pak divu, že si takových profesorů neváží: málo nebo nic mu neimponují.

O hře „k o p a n é“ mezi studentstvem vydala charvatská vláda nařízení, že studentské kluby pěstující tuto hru musejí býti potvrzeny ředitelstvím ústavu. Členy smějí býti jen ti studenti, kteří se prokáží povolením rodičů, ředitelům však se ponechává právo jednotlivce ve studiu slabé z klubů vylučovati. Dozor při hře svěruje se učitelům tělocviku. Zakazuje se studentům účast na hře ve veřejných klubech fotbalistů jakož i členství v takových klubech.

Zemská vláda zakázala studentstvu odebíratí bjelovarský časopis „Vesnu“ a bělehradský cyrilikou tištěný „Preporod“.

Policejní úřady mají z rozkazu zemské vlády bdíti nad byty studentů, pokud oni nebydlí u rodičů neb v pensionatech s úředním představenstvem. Nikoho nesmí správa ústavu do školy zapsati, nevykáže-li se vysvědčením, že mu na bytě nehrozi morální neb hygienická úhona.

Společný finanční ministr Dr. Biliňski předložil sněmu bosensko-hercegovskému 2 předlohy zákonů o zřizování a vydržování obec. škol a dozoru k nim a pak o právních a hmotných poměrech učitelských. Dle prvního má se v budoucnu zříditi škola tam, kde bude aspoň 40 dětí školou povinných, při čemž jsou vymezeny povinnosti a práva školních obcí ku školám spolu s ujištěním o příspěvku země na stavbu budov. Též zřizování škol středních jest prvním zákonem zajistěno. Druhý zákon o učitelstvu jest upraven analogicky se zákony rakouskými a uherskými s výjimkou, že se vyžaduje ku složení zkoušky způsobilosti pro úřad učitelský doba aspoň jedno-roční praxe. Místo bytu neb příbytečného stanoví se zvláštní přídatky různé dle různých poměrů kraje. Úprava tato má vyžadovati pro přítomný rok okrouhle 230.000 kor.

Sjezd učitelstva z království Srbského konal se v srpnu v Bělehradě v „učitelském domě“ monumentální budově třípatrové na jejíž zřízení poskytl srbský stát 50.000 dinarů, město pak stavební pozemek a 20.000 dinarů. V budově jest pensionát pro učitelské děti, stálá výstava učebných pomůcek, sbírka předmětů podávajících obraz o národní srbské kultuře, bibliothéka, úřadovny a místnosti pro schůze. Na sjezdu zastoupen „svaz slovanského učitelstva v Rakousku“ svými delegáty, kteří u přítomnosti ministra vyučování Jovanoviče a školního referenta Dra Rajičiče podali návrhy „svazu“, aby ustanovena byla slovanská učitelská zprostředkovatelna, která by podávala zprávy ve svém orgánu „Věstniku“ o slovanském školství, pedagogické literatuře, umožňovala slovanskému učitelstvu prázdninový pobyt v různých slovanských zemích, pečovala o zařízení slovanské paedagog. knihovny v Bělehradě a postarala se o vydání diferenčního slovníku jazyků slovanských. Host z Moravy, ředitel Úlehla v hodinové řeči podával rady jak by se srbská škola vybavila z vlivů německých a doporučoval srbskému učitelstvu studium Komenského, Rousseaua, Tolstého a Spencera. Deputace „svazu učitelstva slov. v Rakousku“ byla přijata ministerstvem ve více než hodinové audienci.

Poláci a Rusové.

V Krakově se konala 23. července t. r. valná schůze delegátů „svazu slovanského učitelstva v Rakousku“. Ve svazu soustředěno je 10 zemských organizací učitelských: 3 z Čech, 3 z Moravy, 1 ze Slezska, 2 z Haliče (polská a rusinská) a 1 jihoslovanská s úhrnným počtem 27.730 členů. Hovořeno o akutních záležitostech, v první řadě ovšem o zlepšení hmotných poměrů. Zmíněno návrhu na říšské radě poslancem Wastianem

a Glöcklem učiněného: učitelé platy ať se rovnají platům úředníků nejnižších 4 tříd a předlohy poslance Ira: stát ať přispěje na učitelé platy 50%. Proti tomu v říšské radě vystoupil moravský učitel „pronásledovaný“ a persekučním fondem známý Konečný s Masarykem. Báli se postátnění národního školství. Oni chtějí „školu lidovou, národní i demokratickou“. Konečný byl pro to, aby se regulace platů provedla v zemských sněmech. Měl proto pernou práci před delegáty nechápavými, aby se obhájil zvláště před delegátem Bascikem, jenž se divil, jak se může učitelstvo českého silného a mocného národa báti — státního vlivu na školství.

Schůze zaujala zamítavé stanovisko k otázce postátnění okr. inspektorů a usnesla se pracovati o snížení jízdného na drahách pro učitelstvo jakož i pro rozmnožení škol od nejnižších až po university pro všechny národy říše v takovém počtu, v jakém je každý zasluhuje míti.

Přijata resoluce žádající vyšší vzdělání učitelstva obecných i měšťanských škol. Necht ho kandidátům stavu učitelského poskytlují reformní střední školy a paedagogické akademie při universitách.

Na jaře konal se v Petrohradě všeruský sjezd akademické a jiné studující mládeže, na němž bylo usneseno propagovati myšlenku by studentstvo si hledělo jenom vědy a pilně se vyhýbalo politice. Strašné množství nestudovaných „studujících“ připravených o ideály, ztroskotaných o politické tajné frakce a sytých veškerého života otevírá přece ještě rozumným a nezaslepeným oči. — Kdy se asi v Austrii dojde k podobnému názoru? Snad až se budou konati v promočních sálech diamantová jubilea studujících. R—ý.

II. Rozhled světem.

—m— **Nový řád pro učitelkou zkoušku dospělosti v Prusku.** 17. července 1912 vydán pro učitele nový řád, týkající se zkoušky dospělosti. Vejde v platnost 1. dubnem 1913 a různí se od dosavadní zkoušky v tomto: 1. Zkouška nebude se konati v ústavech — seminářích — jako dosavad, nýbrž na škole, na které učitel aspoň rok působil a sice v jeho třídě, v níž obzvláště působil. 2. Bude skládána před komissí, jejíž předsedou je příslušný vládní a školní rada, a jejíž členem je okresní školní inspektor a jeden ředitel neb učitel ústavní (prozatím hlavně ředitel semináře — paedagogia). 3. Praktická část zkoušky neobmezuje se na jednotlivé výstupy, nýbrž vztahuje se vůbec na výkony učitele v jeho třídě a na průkazy učitelé způsobilosti vyučováním ve třech předmětech, které ustanoví předseda. Theoretická část zkoušky je písemní (domácí práce z některého učebního předmětu posledního roku, jejíž thema je schváleno od inspektora, nesmí přesahovati 20—24 archů a před zkouškou musí býti předložena), dílem ústní. Tato má prokázati, zda učitel dovede pro svou výchovnou a učitelkou činnost využitkovati nabytých zásad z psychologie, logiky a ethiky, má-li dokonalou znalost methodickou v jednotlivých předmětech, v dějinách vyučování, zejména v dějinném vývoji vyučování na pruské škole, a nabyt-li nějakých zkušeností ve vykonávání úřadu učitelé a je-li obeznámen se školními výnosy svého okresu.

—m— **Poměr počtu učitelek a učitelů na školách v Evropě a Spojených Státech amerických** udává příručka ženského hnutí takto: Spojené Státy 70·3 tisíc učitelek na 6·3 tisíce učitelů, Portugaly 22 tisíc učitelek na 2·3 tisíce učitelů, Anglie 66·3 tisíc učitelek na 26·2 tisíce učitelů, Skotsko 7 tisíc učitelek na 4 tisíce učitelů, Italie 31·8 tisíc učitelek na 18·6 tisíc učitelů, Irsko 7 tisíc učitelek na 6 tisíc učitelů, Francie 49·4 tisíc učitelek na 56·3 tisíc učitelů, Rusko 22·4 tisíc učitelek na 38·7 učitelů, Švýcarsy 3·6 tisíc učitelek na 6·4 tisíce učitelů, Švédsko 2·6 tisíc učitelek na 4·9 tisíc učitelů, Dánsko 1·8

tisíc učitelek na 4·5 tisíc učitelů, Rakousko 20 tisíc učitelek na 51·5 tisíc učitelů, Uhry 5·9 tisíc učitelek na 26·3 tisíc učitelů. Země jsou seřazeny sestupně dle procent učitelek. Nejvíce učitelek tedy mají Spojené Státy americké — totiž 92⁰/₀ — a nejméně Uhry 18⁰/₀. V Německu je průměrně 15⁰/₀ učitelek.

—m— **Německých škol v cizích státech** je celkem 4553, v nichž se vyučuje okrouhle 327.000 dětí. Nejvíce je ve Spojených Státech Sev. Ameriky (3655 s 288.112 dětmi). V Jižní Americe je 738 škol s 30.440 dětmi, v Australii 77 (2650 dětí), v Africe 50 (2671), v Asii 30 (2518) na Střední Americe jen 3 (326). Z větší části jsou tyto školy vydržované církví katolickou od katolických misionářů. Jak krásný to příklad pro Vídeň, která ve své nenávisti ke všemu českému zavírá i ty nejnужnější, tak těžce vydržované školy české!

—m— **Školní lékař** má býti dle nového školního zákona v Bádensku všude tam ustanoven, kde ve škole vyučuje nejméně 10 učitelů. Jeho úkolem je zdravotní dohled na školu a tělesné vyšetření dítek. Školní lékař je řádným členem místní školní rady. —

—m— **Proč trváme, my katolíci, na konfesionelní škole?** Na tuto otázku odpovídal na letošním sjezdu katolíků v Cáchách professor Dr. Rosenberg těmito důvody:

1. protože ji máme; zdědili jsme ji po otcích a nedáme si ji vyrvatí.

2. Protože **řádná výchova** je jedině možná na podkladě náboženském. Morálka bez náboženství je pro výchovu bez významu, protože nedodává člověku sílu odporu proti nástrahám zla ani vnitřního ani zevnějšího.

3. Protože škola má za úkol, zprostředkovat dětem statky kulturní. Nejvyšší a a nejdražší statek je křesťanské náboženství se svými bohatými poklady neklamných pravd a účinných prostředků milosti.

4. Protože děti patří rodičům, jejichž největší povinností je starati se o jejich časné i věčné blaho. Této povinnosti odpovídá též právo, pro děti takovou školu žádati, která odpovídá obojímu blahu.

5. Protože děti patří státu; národnostní výchova mládeže je podporována výchovou konfesionální, národové pak nábožní byli vždy velkými národy, národové bez náboženství byli vždy národy zanikajícími.

6. Protože konečně děti též církvi náležejí. Škola musí je tedy navykati na život v církvi a s církvi a to je jedině možno ve škole konfesionelní!

Volnost vědy prý chtějí všude podporovati pokrokaři. Když však ze známých řad pokrokových ozvala se věcná a nepříznivá kritika pavědeckých vývodů Massarykových, „Čas“ hnal proti smělci bezcharakterními útoky, překrucuje užasně slova odpůrcova, aby jim ulomil hrot. Nyní sdělují „Neodvislé Listy“: „Lze mluvití nám p r á v e m o kulturním skandálu realistické strany v případě, který se týká odchodu dra. Šaldy z „Noviny“, ale hlavně všech okolností jej předcházejících. Ale nejúžasnějším detailem při tom je případ známého mladého historika proto, poněvadž je typickým pro kliku, nazývající se p o k r o k o v o u s t r a n o u českou. Onen historik jest, není-li příslušníkem strany, tedy aspoň blízkým realismu. Jeho vědecká kniha měla vyjítí ve sbírce „Slunečnice“, redigované F. X. Šaldou, vydávané oficiosním nakladatelstvím pokrokovým. Poněvadž však názor této knihy byl veden výhradně vědeckými hledisky, snažícími se o objektivní přesné výsledky, poněvadž spisovatel nemá na české dějiny pohodlné, ustálené hledisko sympatisující jednostranně s evangelickým, nekatolickým duchem, poněvadž se odchyľuje od názoru Masarykovy „České otázky“, poněvadž s e r o z c h á z í s „r á m c o v ý m p r o g r a m e m české strany realistické“, byla jeho kniha dána na realistický index a její

vydání zakázáno.“ Pro pamfletáře Wahrmunnda volal do boje pokrokářský štáb celou universitu. Akademikové, kteří k vůli opisovači překonaných protikatolických šlágrů stávkovati nemínili, ale do přednášek šli, zakusili surového násilí. Za to však mladý vědátor český, p o k r o k o v ý, stížen nelítostnou klatbou, protože místo tupení katolictva pokusil se psáti proti intencím neomylných bohů masarykovských.

Jubileum ve Spolku českých profesorů. — „Na prahu nového roku“ nazvala redakce stavovské části Věstníku českých profesorů, drem V. Appeltem zastoupená, svůj úvodní článek, jímž oslavila si jubileum 30letého trvání Spolku českých profesorů, a v nedostatku povolanějších činitelů uznala si své veliké zásluhy sama. Stalo se jí při tom jen to nedopatření, že přijala za své zásluhy i těch, jež byla před pěti léty tak brutálně smetla.

Zůstavili bychom tento článek témuž osudu nepovšimnutí, jakého se celému Věstníku se strany české veřejnosti dostává, kdyby obsah jeho nebyl tak výmluvný pro charakteristiku nynějšího vedení spolku. Přestaneme na nejvýznačnějších ukázkách.

„Chceme se především podívati do minulosti,“ píše pan dr. Appelt, „a stručně revidovati, co jsme za 30 let vykonali . . .“ Hned s počátku byly hlavním předmětem našich snah otázky stavovské, v prvé řadě ovšem otázky hmotné . . . Intenzivní činnosti podařilo se dosáhnouti rozmanitých zlepšení. Tak zákonem ze dne 8. července 1886 byla suppletům přiznána kvinkvenálka 400 K; zákonem ze dne 14. května 1896 byly podstatně zlepšeny předpisy pensijní; zákonem ze dne 19. září 1898 byly od základů upraveny platy a na tehdejší dobu přiměřeně zvýšeny; zákonem ze dne 24. května 1906 byla splněna stará tužba úřednických a professorských organizací, aby aspoň část aktivního přídatku se počítala do pense, a zákonem ze dne 24. února 1907 byly posléze hmotné poměry znova upraveny a některé dřívější nesrovnalosti aspoň částečně odstraněny“.

Skutečně posléze. Neboť na podzim téhož roku zmocnila se vedení realistická strana Appeltova, a od té doby, za plných 5 let, nelze již při nejlepší vůli zaznamenati ani jediný zisk a ani jediné zlepšení.

Nová organizace měla totiž naléhavější starosti: zabezpečiti si svoji doménu a učiniti ze spolku državu realismu. — Stotožňujíc pojem společenské slušnosti se servilismem a společenskou neomaleností s povahovou přímostí, vypudilo nové vedení ze spolku všecky vlivné a rozvážné živly a zůstalo přirozeně v neplodném osamocení. Ze spolku vystoupili ředitelé, zemští inspektoři a ještě nedávno český úředník ministerstva vyučování zvláštním zaslánem ohradil se proti insinuaci, že by s nynějším vedením spolku byl v jakémkoliv vztahu! A ohrazení to byl spolek nucen si vytisknouti ve svém vlastním Věstníku. Ale to arci nynějšímu regimu nikterak nevádí; naopak, v tom právě jest jeho trumf, že s ním nemluví ani ředitelé, ani inspektoři, ani ministerstvo. Namlouvá si ovšem, že on nemluví s nimi! A běda tomu, kdo by se nad tím pozastavil! Slyšte, co ho očekává:

„K těmto výsledkům práce je třeba stále poukazovati,“ pokračuje se na straně 3. „Jich třeba je používati jako zbraně vůči všelikým škůdcům organizace. Ve sborovnách setkáte se často s lidmi, kteří vás budou ujišťovati, že se v organizaci „nic nedělá“ (!), kteří však obyčejně, aby si dodali nátěru nestrannosti, členy organizace přece zůstávají. Je to známý typ, který byl kdesi v denním tisku vhodně charakterisován jménem „travičů“. Když slyšíte takovou jednoduchou kritiku organizace, dívejte se dobře, kdo ji pronáší, než o ní začnete přemýšleti. Seznáte z pravidla, že ten člověk nikdy v organizaci nepracoval, ba ani pracovati nedovedl, že ani na schůze spolkové nechodí a spolkového orgánu snad ani nečte. Velmi často, pozorujete-li bedlivě, dojdete přesvědčení, že je to člověk pochybných morálních kvalit, velmi pružný a plastický nahoru, příkrý a bezohledný dolů“.

(Dr. Appelt přece není dole!) „Když si ho v mysli náležitě rozeberete, je vůbec velmi pravděpodobné, že se od něho odvrátíte . . .“

Ani bych neřekl pravděpodobně; jistě se od něho odvrátíte. Nebo kdo není se vším spokojen, co dělá d. Appelt a jeho strana, takový člověk jest jistě pochybných morálních kvalit, pružný a plastický. Škoda, že přišla tato staf poněkud sentimentální ve „Věstníku“ tak pozdě! Jak by se byla krásně četla před 5. léty, kdy strana Appeltova, chtěj vedení spolku strhnouti na sebe, nejhrubším kalibrem střílela na lidi kteří stáli při kolébce spolku kteří sešedivěli v poctivých jeho službách! Nahoře četli chronologicky seřazeno, čeho všeho ti lidé stavu byli dobyli. Ale najednou to byli šediví oslové, ba ještě něco horšího, co se vodí na porážku! — „Jdeme porážet voly,“ bylo tehdy okřídlené slovo ušlechtilé strany Appeltovy. — —

Ale čtěme dále:

„Ačkoliv naše organisace může poukázati k tolika úspěchům své činnosti, . . . přece se ještě někteří příslušníci našeho stavu organisaci vyhýbají“. (Nahoře se pan dr. Appelt durdil, že v ní zůstávají!) „Pokud se tak děje z pouhé neinformovanosti, jest na důvěrnících, aby na organisaci stále upozorňovali . . . U těch, kdo se organisaci vyhýbají z přesvědčení, je ovšem všechna práce marná. Tu nezbývá, než vyvoditi z jejich aústinence všechny důsledky a uvědomiti si, že taci lidé nejsou našimi kollegy a že nemohou tudíž činiti nároky na kollegiálnost s naší strany. Je třeba se vším důrazem proklamovati zásadu, že za kollegu v plném slova smyslu uznáváme jen toho, kdo je v naší stavovské organisaci. Takového příslušníka našeho stavu, který se organisaci vědomě vyhýbá, můžeme pokládati jen za obtížného cizopasnika, neboť on se neostýchá těžiti z úspěchů, o které se ani v nejmenší míře nepřičinil, ba proti kterým mnohdy i pracoval! Vůči takovým lidem musíme i své společenské chování jinak zaříditi, neboť zde platí více než kdekoli jinde zásada, že ten, kdo nejde s námi, jde proti nám“.

Jak ušlechtilé! Ale nechť ti, kdo tu z cizopasnictví viněni jsou, proto hlavy nevěsí. A zvláště ať se neobávají přílišného ztučnění. Doznáváť nynější vedení nahoře samo, že od těch dob (1907), kdy převzalo správu spolku do svých rukou, nevymohlo stavu zhola nic! Ale horší jest, že výtku cizopasnictví pronášejí lidé, kteří tyjí ze zásluh předchůdců, z úspěšné činnosti tak nešetřně vyhnanych, lidé, kteří před 5 léty také neostýchali se těžiti ze skutečných výhod spolkem stavu získaných, ač ve velikém počtu stáli léta mimo organisaci a dali se do ní v poslední chvíli zagitovati jen za tím účelem, aby pomohli nynější straně k vedení (i za předsedu byl kandidován muž, jenž do té doby ani členem spolku nebyl), lidé, kteří prostě usedli do teplého hnízda a hned počínali si v něm tak, že odřízli spolek ode všech zdrojů, z nichž stavu plynouti mohl úspěch a zdar. Bude-li stavu v příštích letech něco vymoženo, nebude o to míti zásluhu vedení, o němž jest na příslušných místech jeden odmítavý soud, nýbrž Svaz spolků středoškolských, jenž musí napravovati a paralysovati chyby do zbytečného radikalismu zabředlého českého vedení. Ale pak ovšem nutno cizopasníky hledati někde jinde, než kam strana Appeltova ukazuje. A když si je v mysli náležitě rozeberete, je vůbec pravděpodobné, že se od nich odvrátíte.

V nestřežené chvíli pan dr. Appelt ostatně, jak hned uvidíte, sám zapřel to, nač se byl dušoval. „Je nad slunce jasnější“, píše totiž, „že naše organisace může býti jen stavovská a že o jakékoli nadvládě určitého směru politického nelze vůbec mluvit.“

(Dokončení příště).

Z literatury pro mládež.

V. J. Němirovič Daučenko. **Sokolí hnízda.** Povídka počíná líčením chudého kraje v Kavkazu. Dovedně vpleteno v děj náboženství obyvatel, stručné dějiny kraje poslední doby, báje lidu a jeho zvyky. Jest tvrdý život lidu kavkazského a nelítostná příroda nutí často rodinu k rozchodu — k odchodu dítek do ciziny, nepopírávají jim k životu nejnepříznivějšího. I hrdina povídky odchází do ciziny. Prochází divokou krajinou horskou, sezná život pobřežních rybářů. Pomocí starého Abchazce zachráněn před otroctvím, nalézá sokola kněžnina a zakládá štěstí své i celé rodiny. Velmi pěkně líčena láska k rodičům, statečnost a samostatnost hochů. — Kniha vhodná pro hochy vyšších tříd školy obecné a školy měšťanské.

Florence Montgomery: **Modrý závoj.** Fantasie spisovatelčina odnáší nás do hlavního města Anglie, odkud v krátké době ocitáme se s hrdinou povídky na břehu mořském. Pěkně vystiženo líčení několikátýdenního pobytu v pobřežní osadě, v němž vynikají s podivuhodnou skutečností kreslené nectnosti hochů, jež nejvíce jeví se hrubostí, nešetřivostí a pánovitostí k celému okolí. Ponenáhu zbavuje se však hoch přátelstvím novým s děvčetem nectností. Velmi poutavě líčen život dětí, z něhož může si mnoho mladý čtenář i čtenářka odnésti do života. Zvláštního potrestání dochází však sobeckost hochů. Veden působením rodičů i sběhem událostí musí ji uznati a své přátele odprositi. Štěstím své přítelky i ostatních drahých stává se šťastným, jest vyléčen ze svých chyb a stává vzorným hochem. Po přečtení povídky zamyslí se mnohý mladý čtenář i čtenářka nad svými chybami a kniha přispěje jistě k zjemnění povahy dětí. Hodí se pro hochy i dívky vyššího stupně.

Urbanovská: **Válka v míru.** Ocitáme se ve vznešené společnosti lázeňského místa. Veselý rej však zdařile kontrastován skonem velkého umělce. Dovedně líčen život krále jeviště Dawisona, jeho probíjení se v počátcích — vrchol jeho slávy i jeho zánik. Celý tragický obraz protkán zjevem vlastenecké Polky — Babilky. Mnoho jest jí překonati pokušení i domnělých nástrah — však nepodléhá a ač s utrpením, hájí vždy svého přesvědčení, chť mu i štěstí své obětovati. Leč za lásku svou k vlasti dochází odměny — smíruje dva staré rody polské — dosáhne odpuštění otci a získává manžela, věrného syna svého národa. Kniha velmi poutavá uvádí čtenáře do nového ovzduší nepřístupné společnosti, nabádá jej k statečnosti a probouzí lásku k vlasti. Kniha vhodná pro dívky školní odrostlé.

A. Wetherellová: **Širošířný svět.** Jako posudek uvádím slova překladatele, která velmi k obsahu přiléhají. Nelze, než povídku co nejvíce pro knihovny žákovské doporučiti. — „Neboť“ nehledaná prostota, ryzí duch humanity, pravé praktické víry a zbožnosti nemůže se minouti účinkem na vnímavého ducha, jemuž je spis určen. Jest to skutečně bible dívek, učebnice charakternosti a všeho šlechetného, ve formě tak vábné, že nikde neprohlédá suchopárný moralismus“. — Mimo to velmi zdařile vylíčeny poměry v krajích amerických i cesta po moři, tak že mohou býti čtenáři poučením. Činy svými může býti zajisté hrdinka dívkám vzorem. Ocítají se pak v různých poměrech, působí stejně na čtenářky všech tříd. Velmi vhodná kniha pro dívky školy měšťanské a vyšší třídy školy obecné.

Ot.

Zprávy.

Nová osnova z kreslení celá v pěkném přehledu je v díle Ad. z Cabistů: „Kreslení ve škole obecné dle moderních požadavků“ provedena pro školy jedno až šestitřídní s podobným postupem na 27. tabulích. Uspoříte si práce i peněz, když dílo to si opatříte. (Viz insert).

Třetí mezinárodní sjezd archaeologický. Dne 9. října slavnostně započat byl v sále Horaciů a Kuriaciů na Kapitolu třetí mezinárodní kongres archeologický, jehož zúčastnily se vlády dánská, francouzská, belgická, anglická, řecká, norvěžská a portugalská. Zastoupeny byly četné university a učené společnosti, z rakouských činí se zmínka jen o národním museu chorvatském v Záhřebě a Atheneu v Terstu.

Účastníci sjezdu rozdělili se na skupiny: prehistorickou, prehellenskou-etruskou a klassickou, které zasedaly společně. Zde podány také výsledky vykopávek na hradišti v Kumách a o vlivech italsko-řeckých na civilisaci keltickou. — V antiquario forense u sv. Františky římské poukázal T. Ashby na vodovody římské a Fronthingham na význam Jánů a oblouků vítězných v římském místopisu. Projevono bylo přání, aby odkryt byl podstavec slupu Mark Aurelioiva. Rovněž v oddělení pro starožitnosti řecké a římské, epigrafii a papyrologii předneseny zajímavé zprávy. Odpoledne byly za vůdcovství Horáce Maruccha navštíveny katakomby. 12. října přednášel prof. Boni o rekonstrukci Tabularia, načež následovala prohlídka fora římského a odpoledne Palatinu, kde nové vykopávky přinášejí mnohé doklady ku lepší znalosti těchto míst. 13. října odebrali se účastníci sjezdu, bylo jich na 700, do Caere, navštívit tam starobylou nekropoli etruskou. V odděleních došla zvláštní pozornosti zpráva De Nunzia o starém chrámu na Janikulu, určeném pro úctu východní Dea Virgo Coelestis. Je to jediný chrám, který podává nám úplný obraz vnitřního zařízení chrámů v Lybii, Frygii, Cilicii a Syrii, jež zmizely téměř beze stopy. V půdorysu sestával chrám ten z dvou světniček (cella) na tré rozdělených s atriem uprostřed těchto dvou. Socha této bohyně nalezena na podstavci trojbokém, na prahu byl nápis Veneri Coelesti, nebo jak svatý Augustin ji jmenuje Magna Mater — Berecynthia Mater omnium. De Nunzio vykládal také obřady dosud neznámé t. j. fercula či mundatrio, pera či svítilna. Prvním se vyložil množství malých i větších amfor, druhým kousky kostí zvířecích divokých vepřů, jehňat, ptáků, ano i zbytky ohniště nalezeny. — Kostí lidské upomínají na oběti lidské obnovené Heliogabalem. Pod chrámem byly nalezeny kostry lidské. Do Ostie se odebralo podívat se na nové vykopávky na 500 účastníků, rozdělených ve čtyři skupiny: anglickou, francouzskou, italskou a německou. Ze zpráv zmíniti se sluší o etruských starožitnostech Nogary, ředitele musea etruského ve Vatikáně a ředitele musea neapolského Spinazzoly o vykopávkách nových v Paestu, v Kumách a Pompeji, zároveň s vysvětlením nové metody při vykopávkách užívané. Po zakončení sjezdu mnozí odebrali se do Paesta a do Sicílie.

Koedukace na měšťanských školách v Čechách. Zemská školní rada ve schůzi dne 13. června usnesla se doporučiti ministerstvu vyučování, aby koedukace na měšťanských školách byla dovolena počátkem příštího školního roku 1912—13 pokusmo na období 3 let. Dívky mají býti přijímány do chlapeckých měšťanských škol v obmezeném počtu, pokud místo stačí, jako řádné žákyně, které budou vyučovány ženským ručním pracím.

